

HÖSTEN 2013

Norrlandsfondens Konjunkturbarometer²⁵_{ÅR}

NORRLANDS
FONDEN

Topplån för företag sedan 1961

Förord	3
Sammanfattning	4

Branschanalyser

Industri	6
Massa- och pappersindustri	7
Verkstadsindustri	8
Trävaruindustri	9
Livsmedelsindustri	10
Byggverksamhet	10
IT-verksamhet	11
Uppdragsverksamhet	11
Sällanköpshandel	12
Turism	12
Bilhandel	13
Transport & Logistik	13
Fastighetsverksamhet	14
Investeringar	14
Exporten i Norrland	15
Bakgrundsfakta	16
Omsättning och lönesumma	17

Länsöversikter

Gävleborgs län	18
Västernorrlands län	19
Jämtlands län	20
Västerbottens län	21
Norrbottens län	22
Branschöversikt	23
Undersökningsmetodik	23

Intressenter

En årlig konjunkturbarometer för Norrland har genomförts sedan 1988. Ett uppehåll gjordes 1999. Den görs i dag av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Norrlandsfonden.

Projektsvarig Petter Alapää, Norrlandsfonden

tfn 0920-24 42 58, petter.alapaa@norrlandsfonden.se

Produktion Johannes Holmberg, Statistiska centralbyrån

tfn 08-506 945 11, johannes.holmberg@scb.se

En pdf-fil kan hämtas hem från www.norrlandsfonden.se.

Om undersökningen

Konjunkturbarometern för Norrland bygger på en postenkät till ca 1 000 företag inom följande huvudbranscher: industri, byggnadsverksamhet, sällanköpshandel, bilhandel, transport & logistik, fastighetsverksamhet, uppdragsverksamhet, IT-verksamhet samt turism. Undersökningen, som ger en totalbild för hela Norrland, har dessutom brutits ned på de 5 länen Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

Höstens mätningar – där svaren från företagen samlats in under andra halvan av september och första halvan av oktober – avser utfall för första halvåret 2013, en nulägesbeskrivning för hösten i år och en prognos för första halvåret 2014. En utförligare beskrivning av undersökningen finns under rubriken undersökningsmetodik på sidan 23.

Positivt stämningsläge inför våren

Det har åter blivit dags att presentera konjunkturbarometern för våra fem län i Norrland. I år firar faktiskt barometern 25-årsjubileum vilket är mycket glädjande att konstatera. Sedan 2000 är det Norrlandsfonden som finansierar undersökningen som genomförs av Statistiska centralbyrån.

Vårt arbete med att ytterligare förbättra konjunkturbarometern fortsätter. Förra året utökade vi antalet branscher och antalet företag i undersökningen, till detta år har layouten på rapporten setts över. Vi hoppas att du som läsare på så vis ska få ut ännu mer av den. Vi har valt att lyfta fram vissa nyckeltal och trender på ett tydligare sätt men i övrigt är innehållet vad gäller branscher och regioner detsamma, så om du läst tidigare års konjunkturbarometrar kommer du att känna igen dig.

Resultatet av höstens undersökning pekar på att nuläget fortfarande är dämpat i det norrländska näringslivet. En svag utveckling i omvärlden och i Sverige i stort har drabbat även Norrland och i synnerhet industrin. Vi kan dock konstatera att konjunkturläget inte har blivit värre än föregående höst och att det finns en gryende optimism om att ljuset återvänder till våren, både bildligt och bokstavligt. Vi ser alltså ut att ha lämnat det värsta bakom oss men än är det för tidigt att andas ut helt. De positiva prognoserna gäller för i stort sett samtliga branscher men sysselsättningsplanerna är fortsatt dämpade överlag.

Konjunkturbilden skiljer sig dock en del mellan länen. I Norrbotten har vi det starkaste konjunkturläget med bra drag i byggverksamheten och hyfsat drag inom industrin. Västerbotten sticker istället ut med ett starkt läge för sällanköps-handeln. Gävleborg och Västernorrland har för tillfället det totalt sett svagaste konjunkturläget som tyngs av en industrisektor i motvind. I Jämtland har konjunkturläget förbättrats svagt sedan i fjol men det är fortfarande något svagare än normalt.

Jag vill avslutningsvis passa på att tacka alla de företag över hela Norrland som har ställt upp med sin tid genom att svara på vår undersökning. Av de nästan 1 000 arbetsställena i urvalet har närmare tre fjärdedelar besvarat enkäten. Som tack för sin insats skickar vi rapporten till dessa företag där de kan ställa de egna företaget i förhållande till övriga i branschen eller länet.

Lars-Olov Söderström
VD, Norrlandsfonden

SAMMANFATTNING

Oförändrat läge men uppgång i sikte

Förra hösten dämpades konjunkturen markant i det norrländska näringslivet. Konjunkturen har inte förbättrats till denna höst utan läget är i det närmaste oförändrat. Däremot finns det tecken på att botten är nådd då prognoserna är väldigt starka inför våren.

Sveriges ekonomi har utvecklats relativt svagt under inledningen av året och BNP minskade till och med mellan första och andra kvartalet. En svag global efterfrågan och sjunkande exportvolymerna var en av orsakerna och detta påverkar stämningsläget framförallt inom den exportinriktade norrländska industrin där det bekymmersamma läget från i fjol består.

Konjunkturläget för näringslivet i Norrland är något svagare än normalt men ligger fortfarande inom ramen för normalkonjunktur. Industrin har det ganska tungt och sällanköpshandeln och byggverksamheten har försvagats något. Däremot rapporterar bilhandlarna om stora förbättringar, liksom datakonsulterna. Även fastighetsbranschen går starkt, precis som i fjol.

De regionala skillnaderna har blivit större än i fjol och Norrbotten har övertagit förstaplatsen i länskampen från Västerbotten. De sydligaste länen, Västernorrland och Gävleborg, har det svagaste konjunkturläget av Norrlandslänen. De regionala skillnaderna är särskilt stora inom byggbranschen där det råder högkonjunktur i Norrbotten medan byggföretagen i Västernorrland kämpar mot lågkonjunktur.

Prognoserna är överlag positiva inför våren. Endast byggbranschen är negativ och räknar med en försämring av läget. Det är dock vanligt att byggsektorn är negativ i sina bedömningar inför vintern, så en viss säsongeffekt kan spela in här. Prognosen för hela näringslivet är sammanlagt klart mer positiv än förra året och både för industrin och näringslivet totalt är det den starkaste prognosen sedan 2010.

Det finns dock kvar en viss reservation om att det kan komma efterfrågestörningar även framöver vilket märks inom ett flertal branscher där man anger efterfrågeläget som det främsta hindret för expansion. Företagens bedömningar speglar det osäkra läget om utvecklingen av Sveriges ekonomi och världsekonomin som helhet. Grundscenariot är att läget kommer att förbättras men man tar även höjd för att nya bakslag kan vänta runt hörnet.

Konjunkturindex för Norrland, som grundas på företagens egna bedömningar av konjunkturläget och som teoretiskt kan anta värden mellan -100 och +100, uppgår under hösten till -14. Nuläget är med andra ord något svagare än normalt men kan inte betraktas som lågkonjunktur.

Som en tumregel kan man säga att ett index inom intervallet ± 15 ses som normalkonjunktur. Den generella bilden av läget är i stort sett

oförändrad från fjolåret då konjunkturindexet också låg inom detta intervall.

Industrin som helhet stoltserar med ett konjunkturindex på -23, precis som i fjol. Av industrins delbranscher fortsätter livsmedelsindustrin att gå bra med ett konjunkturindex på +11 medan stål- och metallverk har det tungt. Ett positivt tecken är att trävaruindustrin, som brukar ge tidiga signaler om konjunkturutvecklingen, gör en mindre negativ bild av läget än i fjol. Fastighetsbranschen innehar det högsta konjunkturindexet med +18 medan bilhandeln stått för det största lyftet där index gått från -33 till +11.

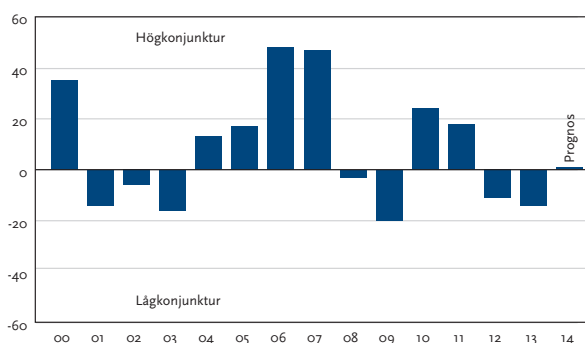
Norrbotten har det bästa konjunkturläget med ett index på +6 medan Västerbotten trillat ner under nollstrecket med ett index på -9. Jämtland har närmat sig Västerbotten då index har stigit till -10 medan Gävleborg och Västernorrland har ett lite svagare läge med index på -21 respektive -26.

Sysselsättningen i näringslivet i Norrland har totalt sett ökat något under det senaste året. Det är dock inga större ökningarna det rör sig om. Jämfört med i våras rapporterar de flesta branscherna om en oförändrad personalstyrka. Industrin verkar ha klarat sig hyfsat trots ökningen av antal varsel som skadades förra hösten verkar flertalet av företagen haft möjlighet att behålla sin personal. Byggbranschen har den största ökningen av antalet anställda jämfört med i våras, något som delvis kan bero på säsongeffekten. Inom sällanköpshandeln har man istället minskat personalstyrkan något.

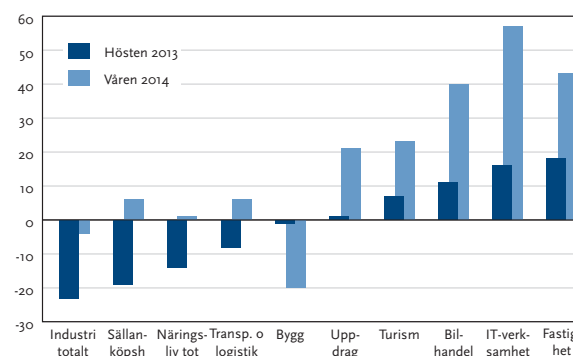
Industrin upplevde en tydlig konjunkturförsämring förra hösten. Läget har inte förbättrats nämnvärt men heller inte försämrats till denna höst. Produktionsvolymerna har kunnat höjas svagt men i flera delbranscher är det från låga nivåer. Industrikonjunkturen i Norrbotten har stärkts och har det bästa läget för närvarande medan Västerbotten tappat lite och gör en dystrare bedömning än för ett år sedan. Svagast industrikonjunktur har precis som i fjol Gävleborg. Prognoserna är dock positiva inför våren och särskilt i Västerbotten och Västernorrland räknar man med ett rejält uppsving. Norrbottens industriföretag är mer försiktiga i sina bedömningar och räknar med ett i stort sett oförändrat konjunkturläge.

Byggverksamheten i Norrland går sammanlagt hyggligt men det råder precis som i fjol en stor spridning mellan länen. Byggkonjunkturen i Norrbotten har växlat upp ytterligare och man befinner sig i högkonjunktur medan det råder lågkonjunktur för byggandet i Västernorr-

KONJUNKTURINDEX FÖR NORRLAND
Nettotal

KONJUNKTURLÄGET I OLIKA BRANSCHER
Nettotal

Regional branschkonjunktur tendens under hösten 2013

Konjunkturen i Norrländ

Den norrländska konjunkturen försvagades 2012 men läget har inte förvärrats ytterligare till hösten 2013. Nuläget är något svagare än normalt men kan ändå räknas inom gränsen för en normalkonjunktur. Industrin har det tungt förutom i Norrbotten där ställningsläget förbättrats något jämfört med förra hösten. Prognoserna pekar på att investeringsnivån som steg mycket förra året kan bibehållas i år. Norrbotten är det enda länet där inte industriinvesteringarna sjunker markant 2013. Norrbotten sticker även ut med en väldigt stark konjunktur för byggbranschen. I Västernorrland råder i gengäld ett mycket dystert läge för byggsektorn. Västerbotten rapporterar om det starkaste konjunkturläget inom sällanköps handeln. För handeln är läget istället mycket svagt i såväl Jämtland, Gävleborg som i Norrbotten. Bland de övriga branscherna utmärker sig fastighetsbranschen samt IT-verksamheten med ett konjunkturläge som är starkare än normalt. Inom IT-verksamheten vittnar datakonsulterna om en klar förbättring jämfört med i fjol.

	Gävle- borgs län	Väster- norrlands län	Jämt- lands län	Väster- bottens län	Norr- bottens län	Hela Norrländ	Hela Sverige
Industri, totalt	–	–	○	–	○	–	○
Byggverksamhet	○	–	○	○	++	○	–
Industrinvesteringar	–	–	–	–	○	–	○
Uppdragsverksamhet						○	–
IT-verksamhet						+	–
Sällanköpshandel	–	○	–	+	–	–	–
Turism			–			○	–
Bilhandel						○	+
Transport & Logistik						○	+
Fastighetsverksamhet						+	–

++ stark + bättre än normal ○ normal – sämre än normal – svag

land. I Jämtland har en återhämtning skett och där är man tillbaka i ett normalt konjunkturläge. Prognoserna är dämpade inför våren och samtliga län utom Västernorrland räknar med en försvagning av byggkonjunkturen.

Sällanköps handeln, som redovisas exklusive bilhandeln, har försvagats något och det är egentligen bara handlarna i Västerbotten som är tillfreds med rådande konjunkturläge. Jämtland, Gävleborg samt Norrbotten rapporterar istället om ett mycket dystert klimat för handeln med sällanköpsvaror. Försäljningen var svag under första halvåret i år men ser ut att ha återhämtat sig något under andra halvåret. Handlarna är missnöjda med lönsamheten vilket har inneburit en del personalnedskärningar i branschen. Det finns dock en stark optimism om att konjunkturen lyfter kommande halvår och att lönsamheten förbättras.

Bilhandeln har däremot förstärkts markant jämfört med fjolåret då det var riktigt dystert. Försäljningsvolymerna steg redan första halvåret i år men andra halvåret har volymerna ökat kraftigt och handlarna räknar med att försäljningen ska fortsätta öka även under början av nästa år. Lönsamheten har förbättrats något men upplevs fortfarande som svag av många bilhandlare. Med en fortsatt konjunkturuppgång till våren räknar man dock med att lönsamheten ska förbättras.

IT-verksamheten har fått ett uppsving jämfört med ifjol. Läget på tjänstesidan, som främst utgörs av datakonsulter, har förbättrats och närmar sig återigen högkonjunktur trots att faktureringen inte har ökat nämnvärt. Det stora lyftet har dock kommit för IT-industrin som hade en djup lågkonjunktur ifjol men nu bedömer konjunkturläget som tillfredsställande. Produktionen inom elektronikindustrin ökade

kraftigt första halvåret och har fortsatt att öka andra halvåret, om än i lägre takt. Det har än så länge inte resulterat i några direkta nyanställningar men till våren räknar företagen inom IT-industrin med att rekrytera. Både industrin och tjänstesidan spår att IT-konjunkturen kommer att förbättras avsevärt inom det närmaste halvåret.

Uppdragsverksamheten har däremot försvagats något men branschen befinner sig fortfarande i normalkonjunktur. Faktureringen har upphört att öka och likaså nyanställningarna. Man räknar dock med nytt drag i faktureringen första halvåret 2014 då konjunkturkurvan vänder upp på nytt, enligt företagens prognoser.

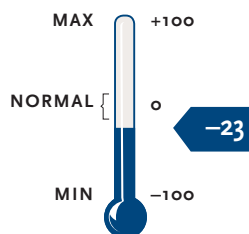
Turistbranschen befinner sig också i normalkonjunktur och bedömningen har endast förändrats marginellt för Norrländ som helhet. För Jämtland, som är det enda länet där turismen särredovisas, har däremot ställningsläget försämrats och lönsamheten sjunkit. I vanlig ordning är prognoserna positiva inför våren men både i Jämtland och Norrländ som helhet är prognoserna starkare än de varit de två senaste åren.

Transportbranschen gör, precis som turism och uppdrag, en relativt neutral konjunkturbedömning. Läget har försämrats något jämfört med i fjol och framförallt lönsamheten har sjunkit kraftigt. Ett uppsving väntas även för transportbranschen till våren även om majoriteten av företagen räknar med ett oförändrat konjunkturläge.

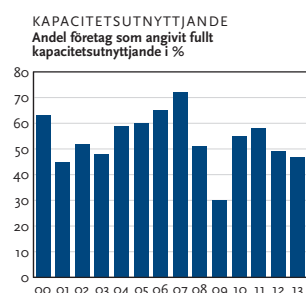
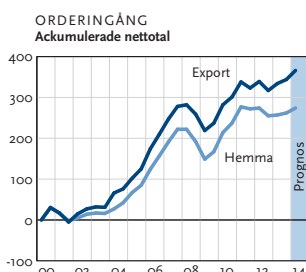
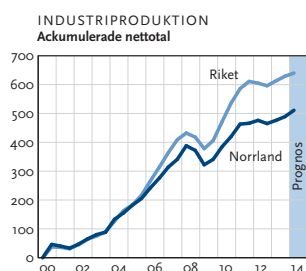
Fastighetsverksamheten går fortsatt starkt i Norrländ och innehar det starkaste konjunkturläget. Faktureringen har dock upphört att öka andra halvåret i år. Den väntas dock öka kraftigt under första halvåret 2014 då konjunkturen lyfter även för fastighetsbranschen.

INDUSTRI

Konjunkturindex

Läget fortfarande något sämre än normalt. Konjunkturindex oförändrat jämfört med i fjol.

Trend

Det svaga läget består

Konjunkturen för den norrländska industrin är svag precis som förra året men läget har åtminstone inte förvärrats. I Norrbotten ser vi till och med en viss uppgång. Överlag är prognoserna klart mer positiva än föregående höst och en majoritet räknar med oförändrad eller förbättrad konjunktur till våren. Sysselsättningsplanerna är dock fortsatt något dämpade.

■ Industrikonjunkturen i Norrland försvagades markant under 2012 där konjunkturindex föll från +3 till -23 mellan hösten 2011 och hösten 2012. Produktionen minskade andra halvåret 2012 och prognoserna var inte alltför hoppfulla om en vändning 2013. De norrländska industriföretagen har ändå hankat sig fram och åtminstone kunnat behålla produktionsvolymerna både under första halvåret i år samt under innevarande halvår. Orderingången till industrin får betraktas som hyfsad även om det inte rör sig om några större ökningar så vittnar en större andel av de större industriföretagen om en ökning av exportorderingen andra halvåret i år. Orderstocksomdömet är fortfarande svagt men har dock stärkts något jämfört med förra året. Sammantaget gör de norrländska industriföretagen en liknande bedömning av konjunkturläget som förra året då konjunkturindex för hösten 2013 ligger kvar på -23. Det är med andra ord något svagare än normalt men det är heller inte att betrakta som lågkonjunktur.

Norrbotten toppar listan

Den starkaste industrikonjunkturen hittar vi i Norrbotten som är det enda län där konjunkturläget betraktas som tillfredsställande med ett konjunkturindex som ligger precis över nollstrecket. I de övriga länen är läget svagare än normalt och Gävleborg och Västernorrland har fortsatt det allra svagaste konjunkturläget med i det närmaste lågkonjunktur. Västernorrland uppvisar däremot den största försvagningen jämfört med fjolåret.

Det råder en relativt stor spridning mellan industrins delbranscher. Den

Orderstocks-
omdömet är
fortfarande
svagt men har
dock stärkts
något jämfört
med förra året.

mindre konjunkturkänsliga livsmedelsindustrin har fortfarande ett hyggligt läge med ett konjunkturindex på +11. För stål- och metallverksindustrin är läget desto dystrare. Konjunkturindex har sjunkit från -26 förra hösten till -68 innevarande höst. Den svaga utvecklingen av råvarupriserna bidrar säkert till den dystra bedömningen då det inneburit försämrade lönsamhet för branschen.

Positiva prognoser

Till våren räknar företagen med en förstärkning av konjunkturen eller i varje fall att botten är nådd för denna gång. Produktionsvolymerna väntas stiga första halvåret 2014 till viss del hjälpt av en ökad exportordergång. Sysselsättningsplanerna är mer osäkra och överlag räknar företagen med att behålla samma personalstyrka som idag. Det är dock klart bättre än sysselsättningsprognoserna från förra hösten. Många företag tvingades då att varsla personal och man räknade med att skära ned på personalstyrkan till våren 2013. Så verkar också ha skett under första halvåret i år men sedan ser nedskärningarna ut att ha upphört då en majoritet av företagen uppger att antalet anställda är oförändrat jämfört med i våras. Det råder dock tydliga skillnader mellan branscherna och särskilt inom massa- och pappersindustrin har nedskärningarna fortsatt. Det är också den branschen som ger den dystraste prognosen för kommande halvår med ytterligare minskningar av personalstyrkan. Även livsmedelsindustrin räknar med nedskärningar medan den kemiska industrin tror på en liten ökning av antalet anställda.

MASSA- OCH PAPPERSINDUSTRI

Prognos

Ökad produktion

Konjunkturläget för massa- och pappersindustrin är fortsatt svagt, men trots dämpad efterfrågan uppvisar företagen en ökad produktion. Under kommande halvår väntas läget förbättras något men en tydlig försiktighet märks alltjämt bland företagen.

■ Under 2011 vände konjunkturen nedåt för massa- och pappersindustrin och det samlade konjunkturläget har sedan dess i stort sett varit oförändrat. Trots att både orderingången och produktionen återhämtade sig under föregående höst bedömde företagen att konjunkturen var alltjämt densamma och konjunkturindex steg från -33 till -30. Förväntningarna på framtiden var mer optimistiska och för efterföljande halvår prognostiserade företagen ett något bättre konjunkturläge. Under våren ökade hälften av företagen sin produktion trots att orderingången avstannade något. Nulägesbedömningarna tyder på att efterfrågan är på svag uppgång och trots den relativt låga orderingången räknar företagen med att fortsatt kraftigt öka produktionsvolymen under innevarande höst. Det innebär att produktionen för närvarande ökar snabbare än efterfrågan vilket i sin tur leder till att lagren ökar. Närmare tre femtedelar av företagen bedömer dessutom att lagren är för stora.

Färre negativa

Konjunkturindex för massa- och pappersindustrin har för innevarande höst stigit med 3 enheter till -27 och företagens samlade konjunkturbedömning är fortsatt oförändrad. Det nuvarande värdet indikerar att konjunkturen alltjämt är betydligt svagare än normalt, men andelen företag som bedömer konjunkturen som dålig har minskat från 45 procent föregående höst till 27 procent för höstens barometer. Nästan tre fjärdedelar tycker att konjunkturen är tillfredsställande, men ännu inte god, vilket tyder på att utvecklingen för företagen verkar gå åt rätt håll.

Nulägesbedömningarna tyder på att efterfrågan är på svag uppgång och trots den relativt låga orderingången räknar företagen med att fortsatt kraftigt öka produktionsvolymen under innevarande höst.

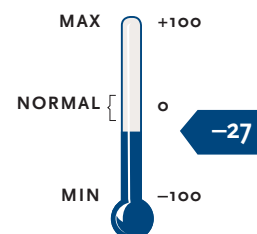
Det svaga ekonomiska läget visar sig på sysselsättningen och personalneddragningarna som pågått en längre tid har fortsatt under det senaste året. Tre femtedelar av företagen har minskat personalstyrkan jämfört med i våras vilket delvis förklaras av den svaga utvecklingen, men kan även vara ett tecken på att branschen strävar efter att omstrukturera verksamheten. Lönsamheten har också förbättrats något och i september uppgav 68 procent av företagen att lönsamheten låg på en normal nivå jämfört med 39 procent i fjol. Kapacitetsutnyttjandet ligger däremot kvar på oförändrade nivåer.

Ytterligare nedskärningar

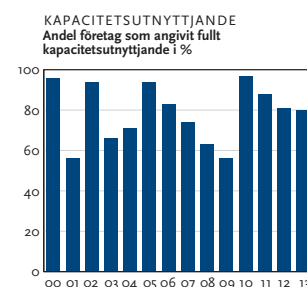
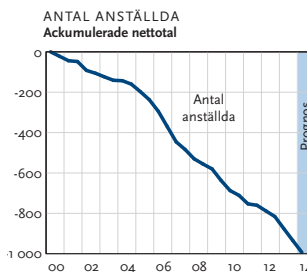
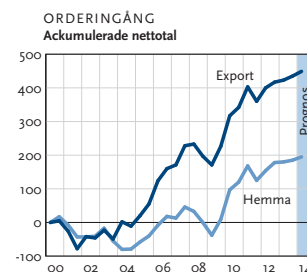
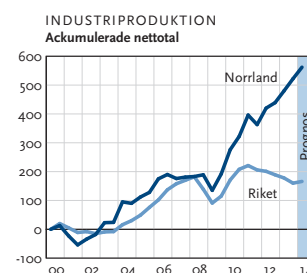
Inför kommande halvår är företagen i massa- och pappersindustrin fortsatt försiktigt optimistiska, något fler än hälften av företagen tror på oförändrad konjunktur och drygt en fjärdedel räknar med ett starkt konjunkturläge. Export- och hemmaorderingången väntas stiga i måttlig takt och samtidigt räknar 40 procent av företagen med att öka produktionen. Investeringsplanerna är fortsatt återhållsamma och tre av tio har för avsikt att dra ner. De investeringar som ändå planeras väntas till största del finansieras av eget kapital, men för drygt en fjärdedel av investeringarna räknar företagen med att finansieringen sker i form av lån från finansinstitut.

Det kommande halvåret väntas ytterligare personalneddragningar och närmare 60 procent av företagen bedömer att personalstyrkan kommer att minskas till våren. Precis som för ett år sedan räknar man med att klara av att öka produktionen trots minskad personal, vilket tyder på att omstruktureringen inom branschen fortsätter.

Konjunkturindex

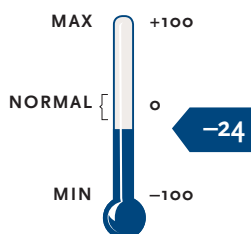

Konjunkturindex steg med 3 enheter från i fjol. Fortfarande under normalkonjunktur.

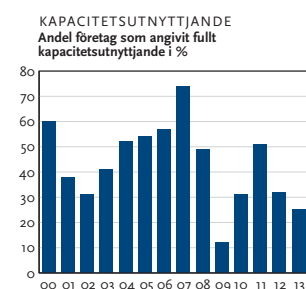
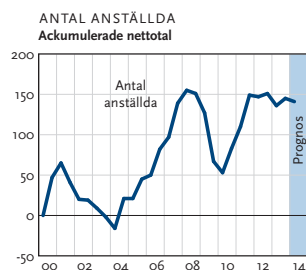
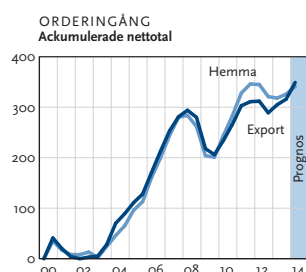
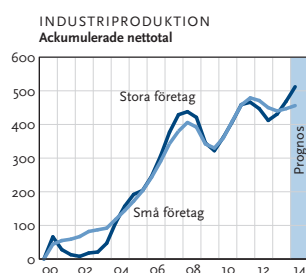

VERKSTADSINDUSTRI

Konjunkturindex

Konjunkturindex backade från -19 förra hösten. Starkast konjunktur finns i Västerbotten.

Prognos

Hyfsad exportorderingång

Fjölårets svala konjunkturutveckling inom verkstadsindustrin ligger kvar även i höst. Det finns dock vissa positiva tecken där orderingången från exportmarknaden är på väg upp och att företagen drog upp produktionen något andra halvåret. Bedömningarna om framtiden är också mer positiva och företagen väntar en betydande konjunkturuppgång redan till våren.

■ Stämmningsläget inom verkstadsindustrin i Norrland har försvagats en aning under det senaste året. Sedan september i fjol har konjunkturindex minskat från -19 till -24 vilket indikerar att det rådande konjunkturläget är svagare än normalt. Det är framförallt de mindre företagen som har drabbats av den svagare konjunkturen under det senaste året, medan storföretagen ser framför sig en relativt oförändrad konjunkturbild. Variationen mellan länen är dock stor. Företagen i Norrbotten och Jämtland upplever ett något svagare läge än normalt, medan konjunkturen i Västerbotten återhämtades kraftigt till normalkonjunktur efter det svaga utfallet hösten 2012. I Västernorrland och Gävleborg har däremot förutsättningarna försämrats och ett konjunkturindex på -31 respektive -45 indikerar att man i nuläget närmar sig eller befinner sig i lågkonjunktur.

Förbättrad efterfrågan från exportmarknaden

En ljuspunkt är dock att orderingången till verkstadsindustrin har förbättrats betydligt sedan hösten i fjol, framförallt bland företagen med mer än 100 anställda. Orderingången från exportmarknaden steg väsentligt redan första halvåret, och fortsatte sedan svagt uppåt även under hösten. På hemmamarknaden har uppgången låtit vänta på sig men under hösten har företagen börjat märka av en svag uppgång av orderinflödet även här. Det något starkare efterfrågetrycket har fått genomslag på produktionen som under hösten drogs upp kraftigt bland de större företagen, medan produktionstakten bland småföretagen var relativt oförändrad.

Det är framförallt de mindre företagen som har drabbats av den svagare konjunkturen under det senaste året, medan storföretagen ser framför sig en relativt oförändrad konjunkturbild.

En starkare efterfrågan har också lett till en betydande förbättring av orderstocksomdömet där fyra av tio företag uppger att stocken ökat under det senaste halvåret. En övervikt av företag tycker fortfarande att orderstocken är för liten i nuläget, men andelen har avtagit betydligt jämfört med för ett år sedan. Samtidigt ökar andelen företag som tycker att orderböckerna är välfyllda och noterbart är att närmare två tredjedelar av de större företagen anser att orderstocken i nuläget är normal eller förhållandevis stor.

Trots det förbättrade stämmningsläget har kapacitetsutnyttjandet minskat något och endast en fjärdedel av företagen producerar för närvarande med full kapacitet. Efterfrågeläget är samtidigt den klart största tillväxtbarriären för verkstadsindustrin och tre av fyra företag anger detta som främsta hindret mot vidare expansion.

Optimismen spirar inför våren

Företagen är positiva i sina bedömningar om det kommande halvåret och konjunkturen förväntas stärkas väsentligt till våren. Företagen tror på kraftiga ökningar i orderingången från exportmarknaden och nu väntas även att uppgången för de mindre företagen tar fart. Företagen spår också att orderingången på hemmamarknaden förbättras väsentligt. För att möta den ökade efterfrågan planerar företagen för produktionsökningar i ungefär samma takt som under hösten. Behovet av personalnedskärningar avtar i samband med de förbättrade marknadsutsikterna och företagen räknar i stort sett med att behålla en oförändrad personalstyrka till våren.

Prognos

Konjunkturbotten passerad

Förra årets mörka konjunkturbild inom trävaruindustrin har ljusnat betänkligt i år. Branschen bedömer att konjunkturbotten redan passerats och att det närmar sig bättre tider. Lönsamheten är emellertid fortsatt mycket ansträngd vilket försvagar helhetsbilden. Produktionen väntas öka trots färre anställda vilket stärker konkurrenskraften.

I fjol rapporterade företagen i den norrländska trävaruindustrin om ett rekordsvagt konjunkturläge, svagare än finanskrisåret 2008. Allra svagast gick det för sågverken där konjunkturen var genomgående dålig hos nio av tio företag under fjolåret. Nu ser det i all fall ut som att konjunkturbotten är nådd. Konjunkturen har inte fortsatt att försämrans utan snarare förbättrats under det senaste året. Det är betydligt färre företag nu än i fjol som upplever konjunkturläget som dåligt. Konjunkturindex för trävaruindustrin har stärkts från -66 i fjol till -25 i år. Konjunkturen för trävaruindustrin är nu i fas med den norrländska industrikonjunkturen i stort. Inom branschen gick sågverken något svagare än övriga trävaror även om det är en avsevärd förbättring jämfört med för ett år sedan.

Produktionen på väg upp

Den norrländska trävaruindustrin har i likhet med den svenska trävaruindustrin som helhet ökat produktionen under det senaste året. Dessutom har även orderingången påbörjat återhämtningen, dock från en låg nivå. Förbättringen syns redan i orderstocken som växt och blivit större. Orderböckerna bedöms nu inte alla vara så svaga som för ett år sedan. För sågverken har bedömningen av orderstocken svängt ordentligt, det är nu en högre andel som anger att de har en förhållandevis stor orderstock än som anger att orderstocken är för liten.

De förbättrade konjunktursignalerna gällande orderingång och produktion har ännu inte fått genomslag på sysselsättningen som fortsatt att minska, även om huvudparten av företagen ändå behållit sin personal-

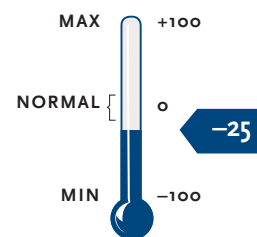
De förbättrade konjunktursignalerna gällande orderingång och produktion har ännu inte fått genomslag på sysselsättningen som fortsatt att minska.

styrka. Att företagen ännu inte vågat anställa i någon större utsträckning, trots bättre orderingång och ökad produktion, är sannolikt sammanhängande med den svaga lönsamheten i branschen. Resultatet tyngs av sviterna från fjolårets kronförstärkning som försvagat konkurrenskraften på den internationella marknaden för trävaror. Inga företag i branschen har en god lönsamhet i nuläget och det ansträngda läget bidrar säkerligen till att investeringsplanerna ligger oförändrade eller minskar under det kommande halvåret.

Pånyttfödd optimism

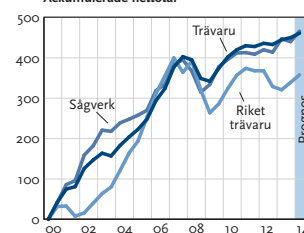
Det finns dock en stark tilltro till att konjunkturen stärks framåt våren. Hälften av trävarubranschen har en oförändrad konjunktur i kikaren och hela 40 procent tror på en förbättring kommande halvår. Inom sågverken är optimismen än större och majoriteten spås få en starkare konjunktur. För trävaruindustrin väntas både produktion och orderingång fortsätta att stärkas medan sysselsättningen blir svagare utan någon vändning i sikte. Kontentan av att produktionen i branschen förväntas öka trots en minskad personalstyrka ger signaler om att företagen försöker möta upp den pressade lönsamheten med en ökad produktivitet. Effektivitetsvinsterna som genererar den ökade produktiviteten stärker konkurrenskraften för företagen på den internationella marknaden och överlevnadsförmågan på längre sikt.

Konjunkturindex

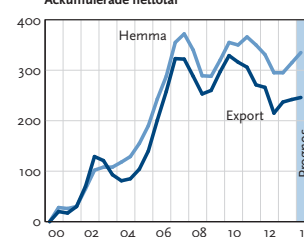

Konjunkturindex steg rejält från -66 i fjol. Fortfarande en bit under normalkonjunktur.

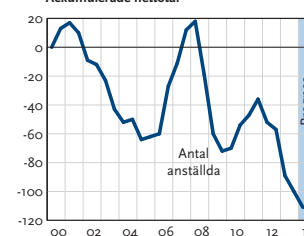
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

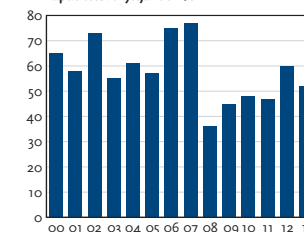
ORDERINGÅNG
Ackumulerade netttotal

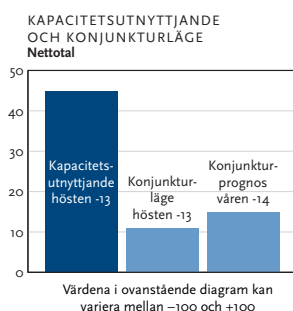
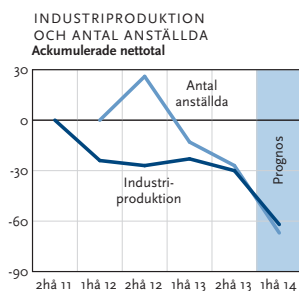
ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

LIVSMEDELSINDUSTRI

Klart starkast inom industrin

För den norrländska livsmedelsindustrin stärktes konjunkturen svagt jämfört med förra hösten och läget är förnärvarande något starkare än normalt. Styrkan inom livsmedel blir än tydligare satt i relation till övriga industribranscher som fortsatt kämpar mot en ganska svag konjunktur.

■ Förstärkningen av livsmedelskonjunkturen, där konjunkturindex ligger på +11, tycks i första hand vara kopplad till en ökad efterfrågan från utlandet. Exportorderingen ökade för en tredjedel av branschen och ytterst få företag har haft en minskad exportordergång under andra halvåret i år. Indikationerna från Norrland om en starkare internationell efterfrågan på livsmedel samstämmer väl med den svenska livsmedelsexporten som har gått stark senaste året och där en allt större del av produktionen går på export. Hemmamarknaden går däremot inte lika bra utan visar en minskad ordergång under det senaste halvåret. Trots en förbättrad exportordergång är företagen inte alls nöjda med storleken på orderböckerna som fortsatt anses vara alldeles för tunna. Än tydligare än tidigare behövs en starkt efterfrågan för att företagen ska våga expandera. Företagen är emeller-

tid återhållsamma i sina konjunkturprognoser och investeringsplanerna ser svaga ut.

Försiktiga konjunkturprognoser

Konjunkturläget inom livsmedelsindustrin väntas i stort bestå till våren. Företagen räknar med en minskad produktion och sysselsättning men att nuvarande lönsamhet består. De alltför stora varulagren gör att företagen behöver skruva ned på produktionstakten för att återfå balans i lagerhållningen. Trots den kraftiga ökningen i exportorderingen senaste halvåret ser företagen med försiktighet på kommande orderinströmning från utlandet. Företagen bedömer att orderingen blir relativt oförändrad under det kommande halvåret.

Prognos

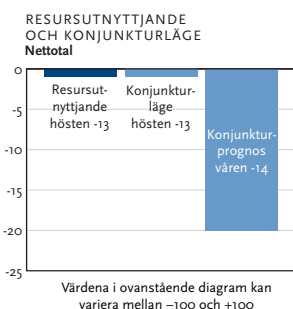
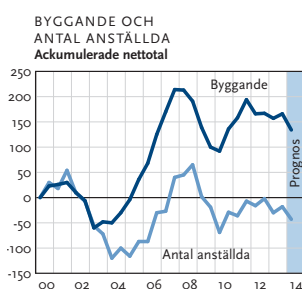

Orderingång hemma

Produktion

BYGGVERKSAMHET

Stabil konjunktur för byggföretagen

De norrländska byggföretagen fortsatte även i år att rapportera om en normal byggkonjunktur i Norrland som helhet även om variationen är stor mellan länen, från högkonjunktur i Norrbotten till lågkonjunktur i Västernorrland.

■ I Norrbotten är konjunkturen fortsatt stark inom byggbranschen och konjunkturindex steg ytterligare till +43 vilket innebär högkonjunktur. För Västernorrland sjönk istället konjunkturindex från -18 i fjol till mycket svaga -55. De övriga norrlandslänen har en förhållandevis normal byggkonjunktur. Storleken på byggföretagens orderböcker visar en fallande trend. År 2011 var orderstockarna förhållandevis normala, men en minskad ordergång både 2012 och 2013 har successivt försvagat orderböckerna för byggföretagen. Drygt 40 procent av företagen i branschen bedömer nuvarande storlek på orderstocken som för liten. Det svaga inflödet av nya jobb har sannolikt satt avtryck i företagens bedömning av kommande byggnationer som väntas minska. I nuläget är utnyttjandet av produktionsresurserna förhållandevis lagom stort, men spridningen visar sig dock

stor och det var lika många företag, drygt vart tredje, som hade ett stort utnyttjande av produktionsresurser som de med ett för lågt.

Fortsatt svaga prognoser

Byggföretagen gör i vanlig ordning en dyster konjunkturbedömning för första halvåret nästa år. Det är sjätte året i rad som företagen spår en försämring till våren. Det blir emellertid inte alltid så dystert som byggföretagen befarar även om det delvis kan förklaras av en vintereffekt. Sysselsättningen uppvisar ett liknande mönster med lågt ställda förväntningar för våren för att sedan rapportera om en ökad sysselsättning i september. Bristen på branschkompetent personal har dock minskat något sedan i fjol vilket är positivt. Desto dystrare är att ytterst få företag planerar att öka investeringarna under första halvåret 2014.

Prognos

Anställda

Byggnade

IT-VERKSAMHET

Prognos

Anställda

Fakturerings

Förbättrat läge för IT-sektorn

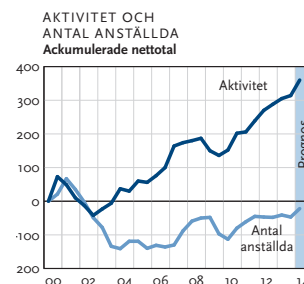
Under 2012 vände konjunkturen nedåt inom den norrländska IT-sektorn – bestående av dels dator- och elektronikindustri och dels datakonsulter – men efter de något dystra bilderna som målades upp för ett år sedan har nu läget klart förbättrats.

■ Konjunkturindex har ökat med 44 enheter sedan i fjol och landar i höst på +16, vilket innebär att konjunkturläget nu åter får betraktas som normalt. Såväl IT-industrin som IT-sektorns tjänsteproducerande del har bidragit till uppgången där industrin gått från låg- till normalkonjunktur samtidigt som tjänsteverksamheten närmar sig högkonjunktur.

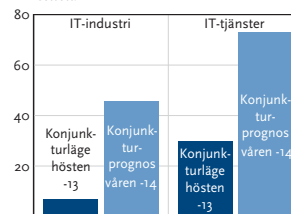
IT-industrin var i fjol optimistisk inför framtiden och förväntade sig en uppgång i efterfrågan för både export- och hemmamarknaden. Utfallet visade sig bättre än prognostiserat och såväl orderingången som produktionsvolymen överträffade i våras företagens förväntningar. Den gynnsamma utvecklingen har hittills hållit i sig under hösten, om än i långsammare takt, men inför det kommande halvåret väntas konjunkturen förbättras kraftigt och såväl orderingång som produktion

förväntas öka ordentligt. De växande orderstockarna sker dock från en låg nivå och i dagsläget bedömer tre femtedelar av företagen att stocken är för liten. IT-industrins tillförsikt märks även i rekryteringsplanerna och till våren räknar företagen med kraftiga personalökningar.

Trots att faktureringen dämpades i våras och ingen förbättring har skett under hösten har konjunkturindex för den tjänsteproducerande delen av IT-sektorn stigit sedan i fjol och landar nu på +30. I sina prognoser räknar företagen med en betydligt högre efterfrågan framöver och 60 procent av företagen bedömer att konjunkturen kommer att förstärkas ytterligare. En försiktighet märks dock i företagens investeringsplaner där investeringarna väntas minska måttligt närmaste halvåret. Samtidigt räknar företagen med oförändrad personalstyrka och förhoppningar finns om att lönsamheten kommer att förbättras till våren.

KONJUNKTURLÄGE
Nettotal

Värdena i ovanstående diagram kan variera mellan -100 och +100

UPPDRAGSVERKSAMHET

Prognos

Lönsamhet

Fakturerings

Konjunkturen mattades svagt

Den nedgång i konjunkturen som påbörjades förra hösten ser ut att ha fortsatt för den norrländska konsultbranschen. Försvagningen är dock endast marginell och konsulterna ser med tillförsikt på framtiden.

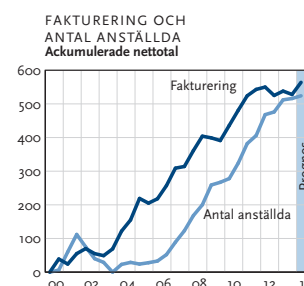
■ Konjunkturindex har sjunkit ytterligare från förra höstens värde på +9 till +1 och trots att något fler företag anser att läget är sämre idag än för ett år sedan kan det inte annat än beskrivas som ett normalt konjunkturläge. I våras noterades en svag ökning i efterfrågan, men för andra halvåret har efterfrågan åter dämpats och tre av tio företag räknar med minskad fakturerings jämfört med första halvåret. Även lönsamheten har fortsatt att försämrats och i jämförelse med förra hösten är det idag fler företag som upplever den som dålig.

Den svagare konjunkturen visar sig även i att en majoritet av företagen rapporterar om oförändrad personalstyrka i höst jämfört med i våras. Även bristen på personal har dämpats ytterligare men fortfarande uppger 44 procent av företagen att de har brist på branschkompetent personal. Det är en minskning med 10 procentenheter sedan förra året.

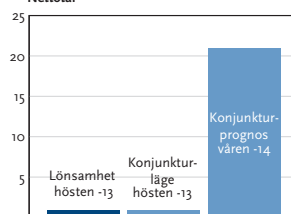
Den avtagande personalbristen avspeglas även i att andelen som uppger tillgången på arbetskraft som det främsta expensionshindret har fortsatt att avta.

Ljusare utsikter till våren

Förra årets dämpade prognoser får nu ge plats för en ökad framtidstro och till nästa halvår ser konjunkturen ut att stärkas igen. Inför våren räknar betydligt fler företag med ett förbättrat konjunkturläge och faktureringen väntas öka kraftigt. Företagens investeringsplaner är dock återhållsamma och branschen väntar sig att investeringarna ligger kvar på oförändrade nivåer. Branschens försiktighet märks även i rekryteringsplanerna och till våren räknar företagen med endast en svag ökning av personalstyrkan. På det hela taget hoppas företagen att detta ska leda till en något bättre lönsamhet det kommande halvåret.

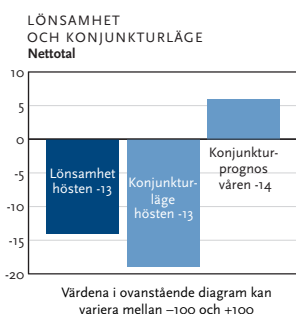
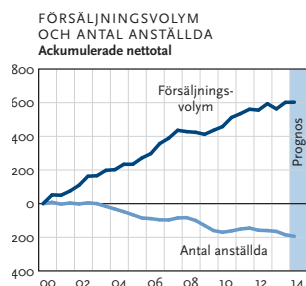

LÖNSAMHET OCH KONJUNKTURLÄGE
Nettotal

Värdena i ovanstående diagram kan variera mellan -100 och +100

SÄLLANKÖPSHANDEL

Sällanköpshandeln i motvind

Konjunkturläget inom sällanköpshandeln är för närvarande svagare än normalt och handeln brottas även med relativt svag lönsamhet. Handlarna tror dock att svackan är övergående och spår en mycket kraftig förbättring redan till våren.

■ Konjunkturen inom sällanköpshandeln försämrades under det senaste året. I september gjorde fyra av tio företag bedömningen att konjunkturläget var svagt, och konjunkturindex på -19 indikerar att marknadsförhållandena för branschen är något sämre än normalt. Utvecklingen regionalt uppvisar dock stora variationer mellan länen. Precis som i fjol är konjunkturen klart starkast i Västerbotten där nästan hälften av företagen uppger att konjunkturläget är bra i nuläget. I Västernorrland befinner sig branschen inom ramen för normalkonjunktur, medan övriga län visar tecken på att närma sig lågkonjunktur.

Efter ett kraftigt tapp av försäljningsvolymerna under första halvåret väntas handeln med sällanköpsvaror att, med draghjälp från julhandeln, återhämtas mycket starkt under hösten. Lönsamheten är dock inte den bästa och en tredjedel av

företagen uppger att lönsamheten är svag för närvarande. Det påverkar i förlängningen även anställningsplanerna och företagen bedömer att betydande personalneddragningar väntar i höst. Efterfrågeläget är i nuläget den största flaskhalsen mot fortsatt expansion, men andelen handlare som inte ser några expansionshinder fortsätter att öka och är nu nästan på samma nivå.

Fokus på lönsamheten nästa år

Företagen tror dock att konjunkturen kommer att stärkas kraftigt till våren. Handlarna spår en i det närmaste oförändrad försäljningsvolym första halvåret 2014 jämfört med halvåret innan och det är framförallt lönsamheten som kommer att stå i fokus. En tredjedel av företagen förväntar sig bättre lönsamhet till våren, medan takten i personalnedskärningarna väntas klinga av.

Prognos

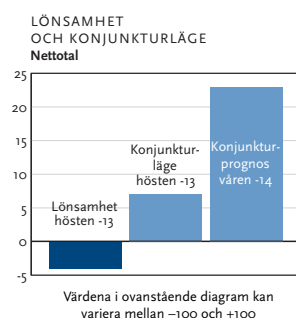
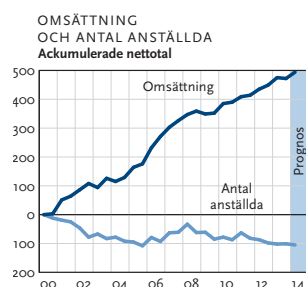

Lönsamhet

Försäljningsvolym

TURISM

Uppgång väntas till våren

Det är betydligt fler företag som bedömer att konjunkturen kommer att stärkas, även om majoriteten fortfarande prognostiserar ett oförändrat konjunkturläge. Branschen spår att faktureringen kommer att öka samtidigt som lönsamheten stärks till våren.

■ År 2012 uppvisade den norrländska turismnäringen ett stabilt konjunkturläge. Fjolåret bjöd inte på någon större dramatik och gav små förändringar i omsättning, sysselsättning och lönsamhet och utan några större anställnings- eller investeringsplaner i pipeline. Företagen bedömde i fjol konjunktutsikterna som försiktigt positiva för första halvåret 2013, vilket också infriades. Över sommaren har det åter varit relativt små förändringar i konjunkturen för turismnäringen i norr sett till både sysselsättning och omsättning. Enligt siffror från Tillväxtverket sjönk utländska besökares övernattningar i Sverige i sommar, framförallt valde grannländerna Norge och Danmark bort Sverige i större utsträckning i år jämfört med i fjol. På länsnivå försvagades den jämtländska turismnäringen och rapporterar innevarande höst om ett konjunkturläge som är svagare än normalt och om

en relativt dålig lönsamhet. Konjunkturen för den norrländska turismnäringen som helhet har dock förbättrats marginellt från i fjol och konjunkturindex för branschen steg från +4 till +7. Lönsamheten förblev relativt normal och det var ungefär lika stor andel företag som rapporterade svag lönsamhet som de med stark lönsamhet.

Optimismen har återvänt

I fjol var efterfrågeläget det stora bekymret för företagens expansionsplaner. Det är man mindre oroad för i år. Turismnäringen har i år blivit mer optimistiska till konjunkturen på sex månaders sikt. Vart tredje företag överväger att öka investeringarna kommande halvår vilket är betydligt fler än i fjol. Men företagen signalerar också en försiktighet eftersom branschen inte räknar med att utöka personalstyrkan till våren.

Prognos

Lönsamhet

Investeringsplaner

BILHANDEL

Rejält uppsving för bilhandeln

Det negativa stämningsläget inom bilhandeln från i fjol har lyft och förbytts mot förnyad optimism. Bilförsäljningen och lönsamheten har förbättrats inom branschen. Handlarna är även positiva i sina bedömningar inför våren.

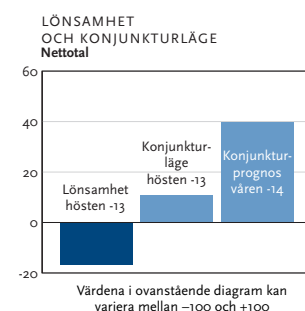
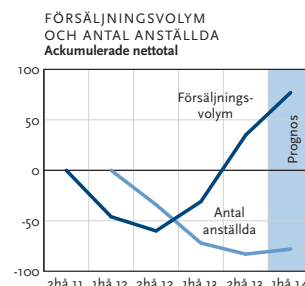
■ Konjunkturindex för branschen uppgick till +11 under september, en ökning med över 40 enheter under de senaste tolv månaderna. Det indikerar att branschen är tillbaka i normalkonjunktur och endast ett av tio företag uppgav att den rådande konjunkturen är svag för närvarande. Bilhandeln är en mycket konjunkturkänslig bransch och ett förbättrat stämningsläge bland handlarna kan vara en signal på att efterfrågan från hushållen är på väg uppåt.

Bilförsäljningen tog ny fart redan under första halvåret och fortsatte att stiga synnerligen kraftigt under hösten. Den förbättrade efterfrågan har också lett till att lönsamheten har förbättrats en del, men fortfarande upplever en övervikt av handlarna en något svagare lönsamhet än normalt. De kraftiga personalneddragningarna har avtagit i styrka och fler än vartannat företag har behållit befintlig personalstyrka jämfört med i våras.

Det förbättrade läget har också eldat på investeringsviljan och över hälften av handlarna planerar ökade investeringar framöver. Optimismen inom bilhandeln understryks med att en fjärdedel av handlarna inte ser några expansionshinder i nuläget. I övrigt är det framförallt efterfrågeläget som av två tredjedelar av handlarna bedöms vara den främsta tillväxtbarriären.

Optimismen håller i sig till våren

Bilhandlarna är anmärkningsvärt optimistiska inför våren och spår en fortsatt förbättring i stort sett över hela linjen. Handlarna tror på en kraftig förbättring av konjunkturläget, och att även bilförsäljningen fortsätter brant uppåt. En stark efterfrågan ger också utrymme för handlarna att normalisera marginalerna, vilket drar upp lönsamheten kraftigt. Det får även genomslag på sysselsättning- en där anställningarna väntas öka svagt till våren.

TRANSPORT OCH LOGISTIK

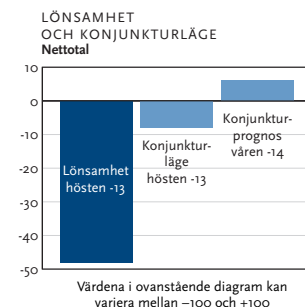
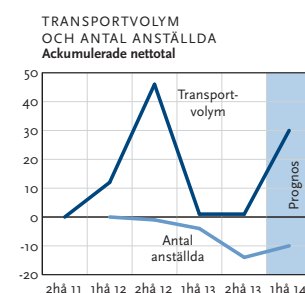
Fortsatt normalt läge

Det senaste året har transportvolymerna minskat kraftigt och transportbranschen uppvisar ett något försvagat konjunkturläge i höst jämfört med i fjol. Företagen ser dock ljus på framtiden och tror på en vändning redan till våren.

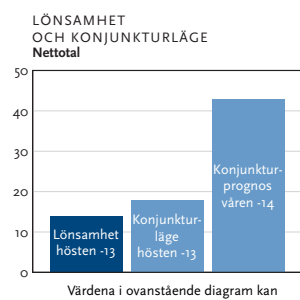
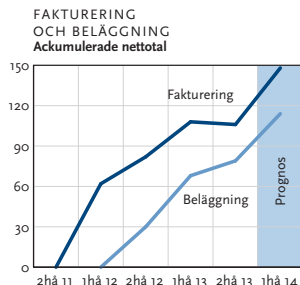
■ Transportbranschens förväntningar på framtiden var i fjolårets konjunkturbarometer ganska dystra. Konjunkturläget förväntades kraftigt försvagas till våren, men företagen räknade dock med att behålla transportvolymerna på oförändrade nivåer. Utfallet visar att verkligheten inte motsvarade förväntningarna och för en klar majoritet av företagen minskade transportvolymerna. Höstens konjunkturindex har beräknats till -8 och även om läget har försvagats något jämfört med i fjol så kan det inte annat än beskrivas som ett normalt konjunkturläge. Nedgången i transportvolymerna ser nu ut att ha upphört och branschen räknar med att ligga kvar på samma nivåer som i våras. Antalet anställda har minskat något det senaste halvåret men personalneddragningarna är ändå inte speciellt omfattande. Däremot har utvecklingen det senaste året slagit hårt mot lönsamheten.

Ökad optimism

Framtidsutsikterna ser desto ljusare ut och företagen väntar sig ett förstärkt konjunkturläge till våren. Transportvolymerna väntas öka kraftigt och endast 5 procent av företagen tror på minskade volymer. Trots prognoser om en förstärkt efterfrågan är företagen mer försiktiga när det kommer till de framtida planerna för nyanställning. Det kommande halvåret väntas inga nya medarbetare rekryteras, men däremot bedömer branschen att personalneddragningarna kommer att upphöra. Fokus kommer istället att ligga på att höja lönsamheten, där företagen spår en betydande förbättring under det kommande halvåret. Investeringsplanerna är också relativt försiktiga och investeringarna ser ut att hållas oförändrade under första halvåret 2014.

FASTIGHETSVERKSAMHET

Bästa branschen i Norrland

Konjunkturen för fastighetsbranschen är fortsatt god och nulägesbedömningen är den starkaste av samtliga branscher. Företagens prognoser för våren präglas av optimism men visar att en viss osäkerhet består.

■ Fastighetsbolagen i Norrland undersöktes för första gången i konjunkturbarometern från förra hösten och de vittnade då om ett relativt gynnsamt konjunkturläge. Branschens konjunkturindex uppmättes i fjol till +20 vilket kan betraktas som snäppet över normalkonjunktur. Läget i år är i stort sett oförändrat då konjunkturindex ligger på +18 och i och med detta gör fastighetsföretagen den ljusaste konjunkturbedömningen av samtliga branscher i undersökningen.

Faktureringen var god och steg markant första halvåret i år. Andra halvåret ser dock utvecklingen ut att ha dämpats och nio av tio företag uppger att faktureringen ligger på samma nivå som under första halvåret. Lönsamhetsomdömet har däremot förbättrats något men majoriteten av företagen är relativt neutrala i bedömningen. En tydlig skillnad märks däremot vad gäller branschens finansiering. Andelen bolag som finansierar investeringar med

eget kapital har sjunkit markant och istället har finansieringen via banklån ökat.

Goda utsikter för våren

Konjunkturen för fastighetsbranschen förväntas bli starkare på ett halvårs sikt och som en följd av detta har investeringsplanerna kommande halvår förbättrats. Bolagens köp och försäljning av fastigheter väntas öka i ungefär samma takt som tidigare. Ett orosmoln på himlen är däremot att andelen som inte ser några hinder för att kunna expandera företagets verksamhet har minskat. Förra hösten ansåg hälften av fastighetsbolagen att det inte fanns några hinder för expansion medan det nu endast är en femtedel av bolagen som anser detta. Man bekymrar sig i större utsträckning över att en vikande efterfrågan ska sätta käppar i hjulet. Närmare två tredjedelar av bolagen uppger detta som det främsta hindret för expansion.

Prognos

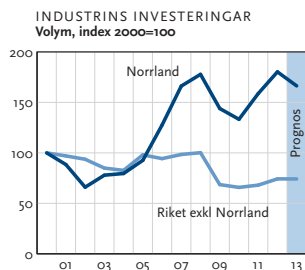

Fakturering

Investeringsplaner

INVESTERINGAR

■ Efter en kraftig uppgång för industriinvesteringarna i Norrland både 2011 och 2012 visade SCB:s investeringssenkät som gjordes i maj att de norrländska investeringsplanerna är mer försiktiga för 2013. Gruvindustrin gjorde mycket stora investeringar 2012 och räknar med en markant minskning 2013. Verkstadsindustrin samt massa- och pappersindustrin räknar däremot med att öka investeringarna. I övriga Sverige, där investeringarna ökat svagare än i Norrland både 2011 och 2012, räknar man med i stort sett oförändrade industriinvesteringar 2013.

INDUSTRIINVESTERINGAR FÖR NORRLAND MAJ 2013

Värden i mkr, löpande priser

	Gävleborgs län	Väster-norrlands län	Jämtlands län	Väster-bottens län	Norr-bottens län	Hela Norrland		
						Byggnader	Maskiner	Summa
Trävaruindustri								
2011	..	344	..	98	84	232	592	824
2012	106	450	85	64	58	370	393	763
2013 (prognos)	169	160	15	56	16	166	250	416
Massa- och pappersind								
2011	2 133	1 196	..	..	..	394	3 587	3 981
2012	1 177	880	..	..	431	207	2 528	2 735
2013 (prognos)	1 305	1 058	..	..	..	117	3 272	3 389
Verkstadsindustri								
2011	131	256	..	..	97	135	951	1 085
2012	..	199	..	..	67	113	937	1 050
2013 (prognos)	..	213	..	453	..	147	973	1 120
Gruvor								
2011	..	..	..	..	..	97	5 492	5 590
2012	..	..	..	..	8 553	843	8 518	9 361
2013 (prognos)	..	..	..	..	8 104	628	7 815	8 443
Industri och gruvor tot								
2011	4 071	2 301	167	2 661	5 822	1 548	13 472	15 021
2012	3 039	2 196	162	2 300	9 399	2 170	14 926	17 096
2013 (prognos)	2 921	1 739	56	1 577	9 275	1 358	14 211	15 569

EXPORTEN I NORRLAND

Fortsatt återhämtning

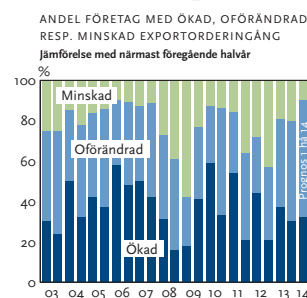

■ Uppgifterna på denna sida baseras på en regional fördelning av utrikeshandelsstatistiken. Beräkningarna är av schablonmässig karaktär, vilket gör att resultaten skall tolkas med försiktighet. Företagens export fördelas med hjälp av antalet anställda på respektive arbetsställe.

Efter två år av ökad exportförsäljning för de norrländska företagen minskade exporten något 2012. Störst minskning skedde i Västerbotten men även i de mer exportberoende länen Norrbotten och Gävleborg var det betydande nedgångar. Det minst exportberoende länet Jämtland var det enda länet där exporten ökade 2012 mätt i löpande priser. Den bransch som minskade mest var verkstadsindustrin följt av stål- och metallindustrin. Exportnedgången kan till viss del förklaras av valutakurseffekter. Förstärkningen av den svenska kronan under 2012 påverkar värdet negativt omräknat i kronor. Exportvolymerna minskade inte i lika stor omfattning som exportvärdet.

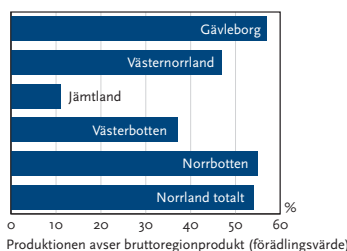
Trots en starkare krona minskade importen ännu mer än exporten under 2012. Det gäller både i Norrlandsläna och i riket som helhet. Importminskningen innebar att importens andel av exporten sjönk. I Västerbotten minskade importandelen mest medan Jämtland fortfarande hade den högsta importen i förhållande till länets export.

Industrins exportorder

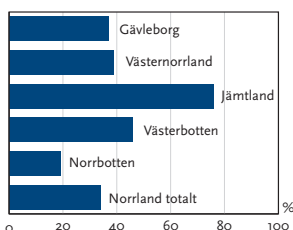
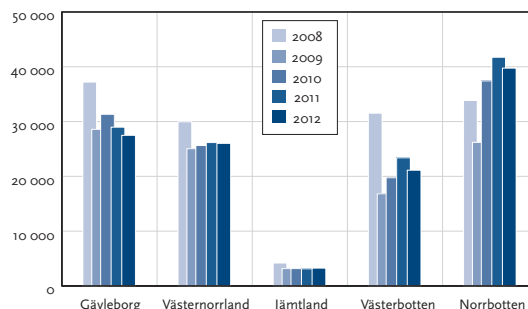

VARUEXPORTEN I ETT LÄNSPERSPEKTIV

EXPORTENS ANDEL AV NÄRINGSLIVETS PRODUKTION ÅR 2010

IMPORTENS ANDEL AV EXPORTEN ÅR 2012

VARUEXPORTENS UTVECKLING 2008–2012
Värden i miljoner kronor per län

Importen av konsumtionsvaror är sannolikt underskattad. Konsumtionsvaruimporten redovisas troligen till stor del på partihandelsföretag längre söderut.

EXPORTSTRUKTUREN I NORRLAND

VARUEXPORTEN FÖRDELAD PÅ LÄN OCH BRANSCH

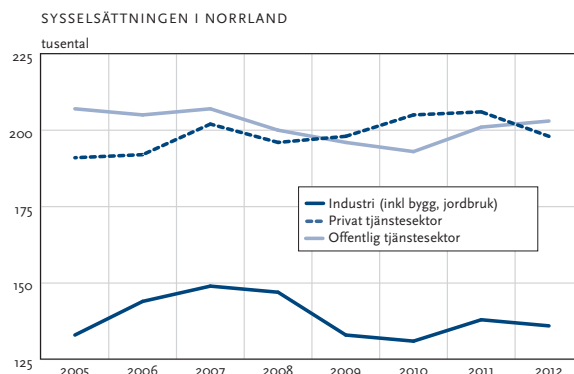
Värden i mkr 2012

	Gävleborg	Västernorrland	Jämtland	Västerbotten	Norrbotten	Norrland
Mineralutvinning	..*	..*	..*	..*	..*	..*
Livsmedelsindustri	197	113	71	100	363	844
Trävaruindustri	1 356	1 381	889	1 467	1 442	6 536
Massa/pappersindustri	8 092	11 985	13	5	6 781	26 876
Kemisk/gummivaruindustri	149	3 134	40	613	306	4 243
Stål- och metallindustri	9 080	705	41	929	3 380	14 135
Verkstadsindustri	5 768	5 602	910	10 570	2 013	24 863
Övrig industri	282	251	287	3 129	22 811	26 760
Byggverksamhet	19	35	7	24	26	111
Partihandel	815	774	564	3 249	896	6 298
Övrigt	1 725	2 037	426	1 032	1 728	6 949
Totalt	27 484	26 017	3 248	21 116	39 746	117 612

* Branschen har slagits ihop med Övrig industri på grund av sekretess.

SYSSELSÄTTNING

■ Efter en stark sysselsättningsutveckling 2011 minskade antalet sysselsatta i Norrland med 1,3 procent 2012, vilket motsvarar ungefär 7 000 personer. Det var tvärtom riket som helhet där sysselsättningen steg med 0,7 procent, eller drygt 30 000 sysselsatta 2012. Uppgången i Norrland 2011 bestod av en rejäl ökning av antalet sysselsatta inom både industrin och den offentliga sektorn medan ökningen inom de privata tjänstenäringarna var svagare. Inom den offentliga sektorn fortsatte sysselsättningen att öka även 2012, då den steg med 0,9 procent. Inom industrin och den privata tjänstesektorn minskade däremot sysselsättningen med 1,0 respektive 3,7 procent. Utvecklingen innebär att den offentliga sektorn tog över förstaplatsen som den sektor som sysselsätter flest i Norrland.

BOSTADSBYGGANDE

■ Bostadsbyggandet i Norrland fortsatte att stiga svagt under 2012. Efter en rejäl nedgång 2009 har byggandet ökat de tre efterföljande åren. Det är uteslutande flerbostadshusen som ligger bakom ökningen. Byggandet av småhus har istället fortsatt att minska och 2012 var sjätte året i rad där antalet påbörjade småhus minskat i Norrland. Flest nya bostäder påbörjades även 2012 i Västerbotten där bostadsbyggandet legat klart över de övriga Norrlandslänen under en lång tid. Byggandet av flerbostadshus sjönk i Västerbotten 2011 för att sedan öka rejält 2012. Antal påbörjade småhus sjönk däremot 2012. Norrbotten placerar sig som god tvåa av Norrlandslänen vad gäller bostadsbyggandet och har en positiv trend med ökat byggande av såväl flerbostadshus som småhus både 2011 och 2012. Även Gävleborg hade en markant ökning av antalet påbörjade flerbostadshus 2012. Den mest negativa trenden har Jämtland där byggandet minskat både 2011 och 2012 efter att det ökat de två närmast föregående åren.

IGÅNGSÄTTNING AV NYA BOSTÄDER

Antal lägenheter

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gävleborg								
Flerbostadshus	37	229	199	150	36	49	85	194
Småhus	109	230	202	162	163	105	95	87
Totalt	146	459	401	312	199	154	180	281
Västernorrland								
Flerbostadshus	94	107	66	102	0	51	69	51
Småhus	92	117	130	135	102	81	56	55
Totalt	186	224	196	237	102	132	125	106
Jämtland								
Flerbostadshus	42	85	70	47	110	195	90	39
Småhus	82	105	160	169	136	131	133	88
Totalt	124	190	230	216	246	326	223	127
Västerbotten								
Flerbostadshus	720	1 085	176	479	147	402	285	423
Småhus	296	286	322	202	145	202	203	118
Totalt	1 016	1 371	498	681	292	604	488	541
Norrbotten								
Flerbostadshus	161	770	151	16	73	49	329	338
Småhus	149	233	119	89	132	95	108	116
Totalt	310	1 003	270	105	205	144	437	454
Norrland								
Flerbostadshus	1 054	2 276	662	794	366	746	858	1 045
Småhus	728	971	933	757	678	614	595	464
Totalt	1 782	3 247	1 595	1 551	1 044	1 360	1 453	1 509

NYREGISTRERADE BILAR

■ Nybilsregistreringen i Norrland fortsatte att sjunka under inledningen av 2013 men visar tecken på en uppgång efter halvårsskiftet. Första och andra kvartalet var registreringarna av personbilar lägre än motsvarande kvartal 2012. Efter sju kvartal med minskningar vände dock nybilsregistreringarna upp tredje kvartalet 2013 jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Fyra av de fem länen uppvisade en uppgång och i det femte länet, Norrbotten, var registreringarna i stort sett oförändrade jämfört med i fjol. Starkast trend har Västerbotten som är det enda länet där nybilsregistreringen ökat mellan januari–september i år jämfört med samma period föregående år.

ANTAL NYREGISTRERADE PERSONBILAR

	2011				2012				2013		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3
Gävleborg	1 723	2 081	1 766	1 890	1 588	1 806	1 603	1 657	1 258	1 795	1 641
Västernorrland	1 719	2 029	1 630	1 653	1 444	1 648	1 545	1 732	1 202	1 699	1 563
Jämtland	622	726	647	709	655	655	586	694	521	674	646
Västerbotten	1 465	1 735	1 452	1 569	1 272	1 553	1 251	1 516	1 144	1 563	1 382
Norrbotten	1 261	1 541	1 328	1 519	1 445	1 480	1 342	1 528	1 133	1 365	1 339
Norrland	6 790	8 112	6 823	7 340	6 404	7 142	6 327	7 127	5 258	7 096	6 571

OMSÄTTNING OCH LÖNESUMMA

Brant fall för omsättningen

■ Näringslivets omsättning har minskat betydligt i Norrlandsregionen de senaste två åren. Sedan toppnoteringen tredje kvartalet 2011 har omsättningen minskat med 6,5 procent, säsongrensad. Det är betydligt svagare än riksgenomsnittet där nedgången under motsvarande period var 3,2 procent. Den negativa trenden har även fortsatt hittills i år och efter ett tillfälligt uppsving under första kvartalet minskade omsättningen med 1,7 procent andra kvartalet, säsongrensad och från kvartalet innan. Det är klart svagare än utvecklingen i Stockholms län där omsättningen istället ökade med 0,5 procent

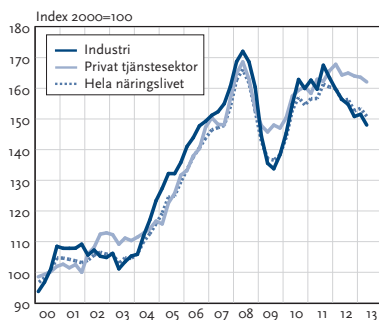
från första till andra kvartalet.

Nedgången de senaste kvartalen beror framförallt på att omsättningen inom industrin har backat kraftigt. Andra kvartalet var omsättningen 1,8 procent lägre än vid inledningen av året, säsongrensad. Trenden under det senaste året har varit negativ även inom tjänstesektorn men här vände omsättningen ned två kvartal senare och sjunker också i en betydligt lägre takt. Nedgången för tjänstebranscherna stannade på drygt 1 procent under första halvåret i år.

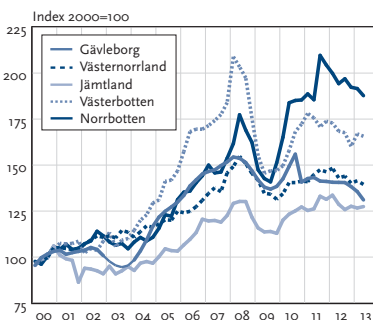
Utvecklingen de senaste kvartalen skiljer sig betydligt mellan Norrlands länen. Nedgången

hittills i år har varit lindrigast i Jämtland där omsättningen minskade marginellt under årets två första kvartal. Länet har dock underpresterat på lång sikt och har sedan 2000 uppvisat den svagaste tillväxten av samtliga län i regionen. Under åren efter finanskrisen har det främst varit Norrbotten och Västerbotten som gått starkast, men för båda länen har omsättningen minskat betydligt de senaste kvartalen. Korregerat för säsongvariationer var omsättningen andra kvartalet 2,4 respektive 3,4 procent lägre än vid inledningen av året.

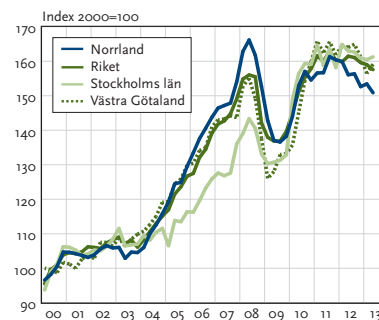
OMSÄTTNING. HELA NÄRINGSLIVET
Säsongrensade kvartalsvärden

OMSÄTTNING. HELA NÄRINGSLIVET
Säsongrensade kvartalsvärden

OMSÄTTNING. HELA NÄRINGSLIVET
Säsongrensade kvartalsvärden

Lönesummans ökningstakt dämpades

■ De egentliga lönerna inom den privata och offentliga sektorn i Norrland har fortsatt att utvecklas relativt väl på årsbasis och andra kvartalet steg lönesumman med 2,6 procent i årstakt. Det var något snabbare än riksgenomsnittet och endast 0,1 procentenhet lägre än den årliga lönetillväxten i Stockholms län.

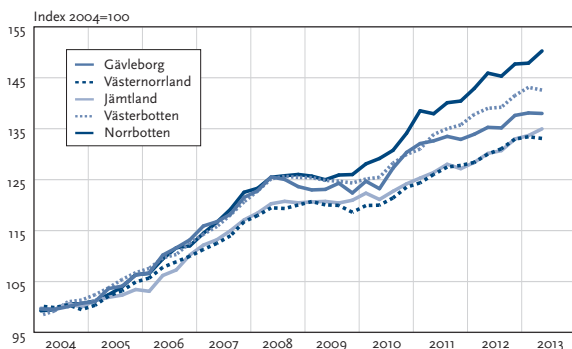
Lönesumman utvecklas normalt med en viss eftersläpning jämfört med näringslivets omsättning och ökningstakten har också dämpats nå-

got de senaste två kvartalen. Uppgången på 0,8 procent under första halvåret står sig dock väl jämfört med andra regioner. Jämförelsevis ökade lönesumman i Västra Götaland i takt med riksgenomsnittet på 0,5 procent under motsvarande period, medan utvecklingen i Stockholms län var något starkare med en ökning på 1 procent.

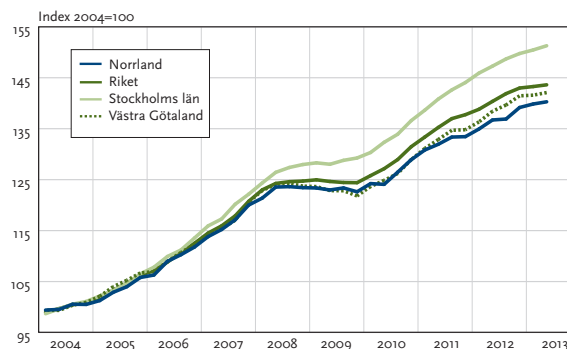
Regionalt sett var variationen mellan länen betydande, där en stark löneutveckling i Norr-

botten och Jämtland agerade draglok första och andra kvartalet. I övriga län var utvecklingen svagare. Framförallt har lönetillväxten i Västerbotten stannat av och andra kvartalet minskade lönesumman mellan två kvartal för första gången sedan slutet på 2009, säsongrensad. Lönesumman minskade svagt även i Gävleborg och Västernorrland från första till andra kvartalet.

LÖNESUMMA. PRIVAT OCH OFFENTLIG SEKTOR
Säsongrensade kvartalsvärden

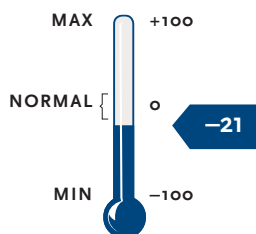

LÖNESUMMA. PRIVAT OCH OFFENTLIG SEKTOR
Säsongrensade kvartalsvärden

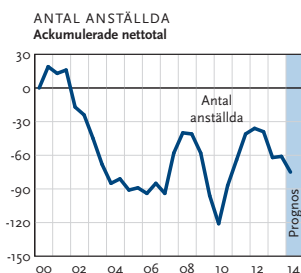

GÄVLEBORGS LÄN

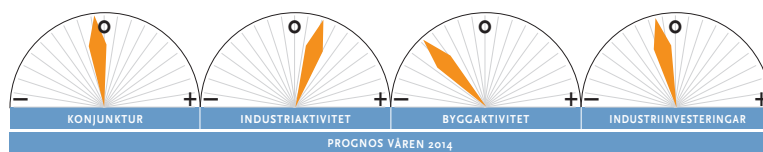
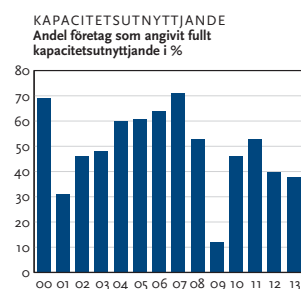
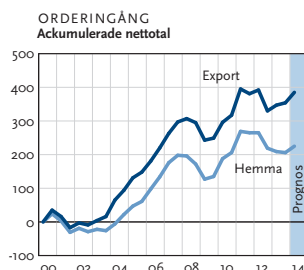
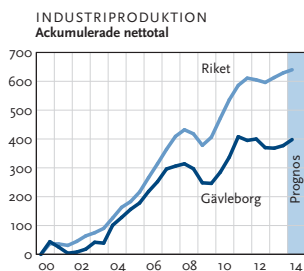
Näringslivet

Konjunkturen fortsatt svagare än normalt. Konjunkturindex gick ner några enheter från förra hösten.

Industrin

Fortsatt svagare än normalt

Efter den branta nedgången under fjolåret har konjunkturen i Gävleborg varit relativt oförändrad under det senaste året men är fortfarande svagare än normalt. Framförallt stämningsslaget inom sällanköps-handeln har försämrats, men den starka utvecklingen inom byggverksamheten i fjol har också kylts ner något. Industrikonjunkturen ligger kvar på en låg nivå och är den svagaste av samtliga Norrlandslän. Företagen räknar dock generellt med en viss konjunkturförbättring under det kommande halvåret.

Svagt läge inom industrin

Industrikonjunkturen i Gävleborg är fortfarande kvar i en djup svacka. Konjunkturindex i september uppgick till -37, en nivå som indikerar att man för närvarande står på randen till lågkonjunktur. Orderingången har dock upphört att minska och under hösten motverkades en svag nedgång från hemmamarknaden av en måttlig uppgång i inflödet av exportorder. Det har lett till att företagen har ökat produktionen något andra halvåret i år.

Det är framförallt verkstadsindustrin som har försvagats. Konjunkturförsämringen under det senaste året har varit betydande och branschen befinner sig för närvarande i lågkonjunktur. Inom verkstadsbranscherna utmärker sig maskinindustrin negativt där konjunkturindex på -64 indikerar ett iskallt konjunkturläge. Även trävaruindustrin går trögt för närvarande och även om läget har återhämtats något efter raset i fjol så befinner sig branschen fortfarande i lågkonjunktur. Branschen präglas för närvarande av svag lönsamhet och betydande personalnedskärningar. Konjunkturen har försvagats även inom massa- och pappersindustrin men branschen ligger fortfarande kvar inom ramen för normalkonjunktur. Den inhemska efterfrågan har dock vikt ner kraftigt under andra halvåret, men hålls uppe av en ökad orderingång från exportmarknaden.

Bedömningarna inför våren är mer positiva där en betydande konjunkturuppgång väntas, ledd av en kraftig återhämtning inom trävaru- och verkstadsindustrin. Företagen räknar med att orderingången ökar väsentligt, och att produktionen dras upp i motsvarande takt. Det väntas dock inte få något snabbt genomslag på sysselsättningen som istället väntas minska svagt.

Bedömningarna inför våren är mer positiva där en betydande konjunkturuppgång väntas, ledd av en kraftig återhämtning inom trävaru- och verkstadsindustrin.

Byggkonjunkturen dämpas

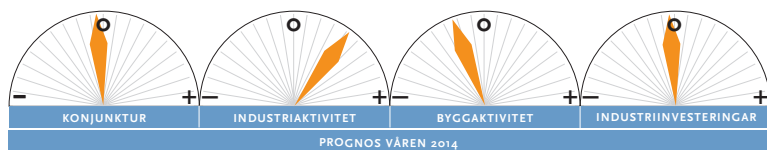
Den starka byggkonjunkturen från i fjol dämpades under hösten. Under det senaste året sjönk konjunkturindex från +29 till +10 vilket tyder på att det nu råder normalkonjunktur. Byggandet i länet minskade relativt kraftigt redan under första halvåret, och fortsatte svagt nedåt under hösten. Även antalet anbud har avtagit kraftigt under hösten och över hälften av företagen rapporterar att anbudet nu kommer in i en lägre takt än tidigare. Även stocken av pågående arbeten har minskat väsentligt jämfört med i våras.

Prognoserna inför våren är en ganska dyster läsning och nästan vartannat företag väntar sig en konjunkturförsämring till våren. Både byggandet och inflödet av anbud beräknas avta mycket kraftigt. Det påverkar sysselsättningen inom byggbranschen negativt och drygt hälften av företagen planerar att göra sig av med personal det kommande halvåret.

Dystert för handeln

Konjunkturutvecklingen inom sällanköpshandeln i länet har varit svag under en längre tid. I september uppgick konjunkturindex till -38, vilket kan tyda på att branschen nu befinner sig i lågkonjunktur. Det svaga läget understryks av att ungefär varannan handlare brottas med lönsamhetsproblem. Det påverkar anställningsplanerna och företagen räknar med kraftiga neddragningar under hösten. Med draghjälp av julhandeln väntas dock försäljningen öka mycket kraftigt under resten av året. Handlarna är betydligt mer positiva för utvecklingen framöver och tror på en rejäl återhämtning av konjunkturen till våren. Samtidigt väntas lönsamheten att förbättras väsentligt, medan behovet för personalnedskärningar kommer att klinga av.

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Svagaste konjunkturen

Konjunkturen i Västernorrland har försvagats ytterligare sedan förra hösten och läget är sämst bland Norrlandslänen. Konjunkturindex har sjunkit till -26 vilket betyder att läget är svagare än normalt. Byggbranschen har gått in i en lågkonjunktur och industrikonjunkturen är fortsatt svag. Framtiden ses dock med en viss tillförsikt och inför våren tror en majoritet av företagen på en starkare konjunktur.

Avmattning inom verkstadsindustrin

Industrin i Västernorrland upplevde under fjolåret en kraftig tillbakagång i konjunkturen. Prognoserna hösten 2012 var dock relativt optimistiska och trots att utfallet för första halvåret 2013 inte motsvarade företagens förväntningar har svackan inte fördjupats under året. För industrin som helhet i länet har index sjunkit en enhet till -34 vilket markerar ett fortsatt svagt konjunkturläge. Till skillnad från i fjol då trävaru- samt massa- och pappersindustrin låg bakom nedgången, är det nu inom verkstadsindustrin som försämringen skett. Konjunkturindex för verkstadsindustrin har sjunkit från +3 till -31. Trävaru- och massa- och pappersindustrin har däremot återhämtat sig något från föregående års lågkonjunktur och index har stigit från värden under -70, till -24 respektive -37.

Nulägesbedömningarna för hösten visar att orderingen för industrin har ökat i måttlig takt jämfört med första halvåret och hälften av företagen har ökat sin produktion. Industrin brottas dock fortfarande med lönsamhetsproblem och nästan fem av tio företag bedömer lönsamheten som dålig. Sedan i fjol har däremot kapacitetsutnyttjandet ökat något och under hösten uppgår 43 procent av industriföretagen att de producerar för fullt. Det är nästan 10 procentenheter fler än vid förra årets mätning.

Inför våren ser utsikterna ljusare ut och en majoritet av industriföretagen tror på ett förbättrat konjunkturläge. Orderingen väntas öka och företagen räknar framförallt med en kraftig uppgång för exportmarknaden. Trots förväntningar på ökad produktion så väntas antalet anställda minska.

Lågkonjunktur för byggverksamheten

Stämmningsläget inom byggbranschen har försämrats kraftigt sedan förra

Till skillnad från i fjol då trävaru- samt massa- och pappersindustrin låg bakom nedgången, är det nu inom verkstadsindustrin som försämringen skett.

året och konjunkturindex har sjunkit med 37 enheter och landar i höst på -55. Det innebär att gränsen för vad som betraktas som lågkonjunktur är nådd och jämfört med övriga Norrlandslän är byggkonjunkturen klart svagast i Västernorrland.

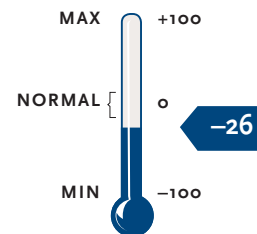
Under första halvåret 2013 minskade antalet bygguppdrag och inkomna anbud kraftigt, men läget ser ut att ha stabiliserats under hösten. Företagen bedömer dock att stocken av pågående arbeten endast ökat marginellt sedan i våras.

Till våren räknar byggföretagen med ett oförändrat konjunkturläge. Företagen räknar med att byggandet under det kommande halvåret åter kommer att avta, men däremot bedöms antagna anbud att ligga kvar på oförändrade nivåer. Den senaste tidens svaga utveckling har även påverkat sysselsättningen och antalet anställda har minskat det senaste året. De personalminskningar som gjorts bedöms däremot inte vara tillräckliga och ytterligare nedskärningar väntas till våren.

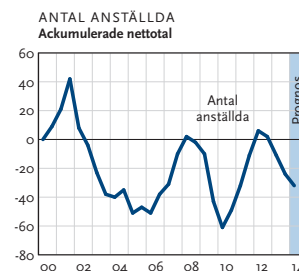
Sällanköps handeln ökar försäljningen

Efterfrågan på sällanköpsvaror inom detaljhandeln har det senaste året ökat och även om vårens försäljningsvolym inte motsvarade förväntningarna har konjunkturläget förbättrats jämfört med i fjol. Andra halvåret anger 70 procent av handlarna i Västernorrland att försäljningen ökat och konjunkturindex har stigit från -13 hösten 2012 till -5 hösten 2013. Lönsamheten har dock försämrats något sedan föregående höst men en klar majoritet anser fortfarande att lönsamheten är normal. Det kommande halvåret tror företagen att konjunkturen kommer att förbättras ytterligare och såväl försäljningsvolymerna som lönsamheten tros öka. Däremot räknar nio av tio företag med oförändrad personalstyrka till våren.

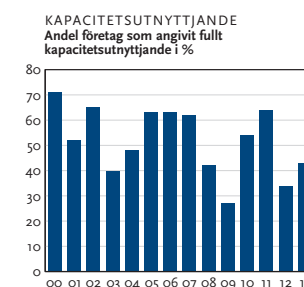
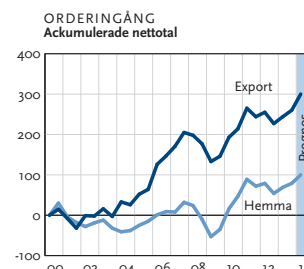
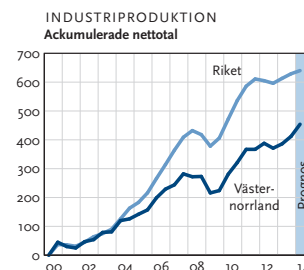
Näringslivet

Konjunkturindex föll ytterligare jämfört med i fjol. Byggsektorn tynger och där råder nu lågkonjunktur.

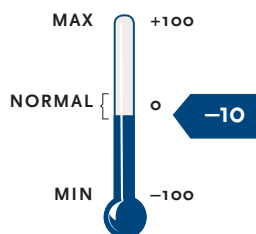

Industrin

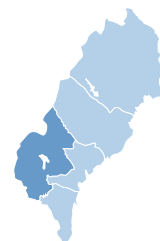
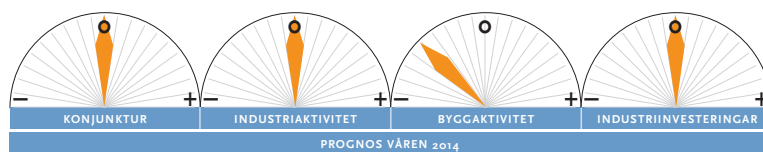

JÄMTLANDS LÄN

Näringslivet

Konjunkturen har förbättrats något jämfört med förra hösten och ligger nu inom gränsen för normalkonjunktur.

Turismen i tillfällig svacka

Den jämtländska konjunkturen har som helhet visat små förändringar jämfört med för ett år sedan. Skillnaderna mellan olika delar av näringslivet är emellertid mycket stor. För industrin och byggbranschen förbättrades konjunkturen medan sällanköpshandeln och turismen visar ett svagare konjunkturläge. Utsikterna inför våren präglas av en optimism inom både industrin och turistnäringen medan bygg i vanlig ordning levererar en dyster prognos.

Trävaruindustrin andas optimism

För industrin, som förvisso är mindre dominant i Jämtland än i de övriga Norrlandslänen, förbättrades konjunkturen marginellt från i fjol. Konjunkturindex för industrin steg till -14 jämfört med -19 förra hösten. Svagast är läget för verkstadsindustrin där konjunkturindex föll 20 enheter ned till -21. Industriproduktionen var svag första halvåret 2013 men för andra halvåret ser den i alla fall inte ut att ha försämrats ytterligare. Orderingen från hemmamarknaden har växt och förstärkt orderstocken, samtidigt som orderingen från utlandet har rullat in i ett relativt konstant flöde senaste halvåret.

Konjunkturen kommer, enligt den bedömning som företagen gjort, att förbättras under det kommande halvåret. Det är framför allt företagen inom trävaruindustrin, som normalt ligger tidigt i konjunkturcykeln, som höjt prognoserna. Orderböckerna inom industrin har blivit större men företagen är inte nöjda med efterfrågan och lönsamheten. Inför våren bedöms produktionen ligga kvar på nuvarande produktionstakt. Industrins sansade hållning till konjunkturen innebär små förändringar i den planerade investeringstakten och för sysselsättningsutvecklingen.

Byggkonjunkturen har vänt upp

Byggbranschen i Jämtland, som försvagades kraftigt förra hösten, har det här året återtagit tidigare förlorad mark. Konjunkturen är nu åter förhållandevis normal. Konjunkturindex har sedan i fjol ökat med 37 enheter till -5 vilket innebär ungefär samma styrka som för två år sedan. Byggnationen steg både första och andra halvåret i år även om taktens successivt dämpades under andra halvåret. Byggbranschen lämnade i vanlig ordning en pessimistisk halvårsprognos när vintern står för dörren. Tillström-

Byggbranschen i Jämtland, som försvagades kraftigt förra hösten, har det här året återtagit tidigare förlorad mark.

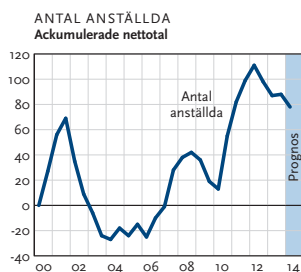
ningen av nya anbud och stocken av pågående byggprojekt väntas fortsätta nedåt under det kommande halvåret. Positivt är annars att byggföretagen i år är betydligt mer positiva till storleken på den egna orderstocken. Orderstocken bedöms dessutom kunna växa något till i mars nästa år. Sysselsättnings- och investeringsplanerna är i år heller inte så svaga som i fjol. Tillgången på arbetskraft har blivit ett betydligt större hinder för företagen för att kunna expandera. Företagen upplever det allt svårare att hitta branschkompetent personal. Bristtalen för ingenjörer och betongarbetare har funnits tidigare men bristen har under hösten stigit ytterligare.

Svagt inom sällanköpshandeln

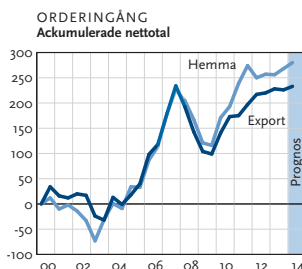
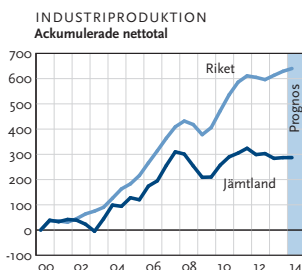
Den redan svaga konjunkturen för sällanköpshandeln i Jämtland försvagades ytterligare i år. För majoriteten av handlarna minskade försäljningsvolymen under första halvåret och försvagningen fortsatte in under andra halvåret. Dessutom har lönsamheten försämrats i branschen. Det har fått vart tredje företag att minska på personalstyrkan senaste halvåret. Utsikterna inför våren 2014 signalerar ingen vändning i efterfrågan utan såväl försäljning som lönsamhet och sysselsättning riskerar att försämrats ytterligare men i en betydligt mindre omfattning än i år.

Turismen väntas vända upp igen

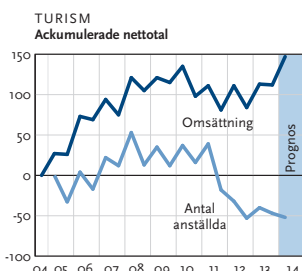
Turistbranschen, som är av stor betydelse för Jämtland, har under många år expanderat och varit framgångsrik. Men både i fjol och i år har konjunkturen varit lite svagare än tidigare. Företagen är inte nöjda med nuvarande lönsamhet. Konjunkturindex för branschen sjönk från -8 förra hösten till -19 denna höst. Företagen är dock optimistiska inför våren och bedömer att det vänder upp igen under kommande halvår.

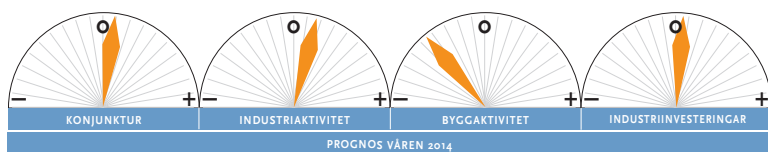

Industrin

Turism

Industrin vägrar lyfta

Konjunkturen i Västerbotten har försvagats något sedan förra hösten och man har i och med det tappat förstaplatsen i Norrland. Industrin går fortsatt något svagare än normalt även om det finns ljuspunkter i ett antal branscher. Inom byggverksamheten och framförallt sällanköpshandeln är läget bättre. En kraftig uppgång väntas till våren inom såväl industrin som handeln medan byggföretagen är pessimistiska och räknar med en svag utveckling det kommande halvåret.

Mer samstämmig bild inom industrin
Konjunkturläget för industrin i Västerbotten har försämrats ytterligare något jämfört med läget förra hösten. Konjunkturindex har backat de tre senaste åren och uppgick denna höst till -20. Bilden i länet är dock mer samstämmig i år än förra året då det var stor spridning mellan delbranscherna där en del branscher såg väldigt dystert på läget medan andra, och i synnerhet bland de större företagen, gjorde en relativt positiv bedömning av konjunkturläget. Hösten 2013 befinner sig trävaruindustrin i länet fortfarande i lågkonjunktur medan den kemiska industrin och verkstadsindustrin klättrat något mot ett mer normalt konjunkturläge.

Den totala industriproduktionen i Västerbotten skruvades upp något under första halvåret i år och sedan har produktionsnivån i stort sett varit oförändrad hittills under andra halvåret. Orderingången har ökat svagt, och den lilla ökning som varit har kommit från exportmarknaden. Tecknen på en stigande efterfrågan har inneburit att sysselsättningen ökat något jämfört med i våras, där såväl verkstadsindustrin som den kemiska industrin rapporterar om nyrekryteringar.

Till våren räknar företagen med en kraftig förbättring av industrikonjunkturen i länet. Verkstadsindustrin, och i synnerhet maskinindustrin som utgör en del av verkstadsindustrin, är särskilt positiva. Man räknar med att ett rejält lyft i exportorderingången ska leda till kraftiga produktionsökningar. Däremot ser antalet anställda inom industrin ut att hållas ungefär oförändrat på ett halvårs sikt.

Byggföretagen gör dystra prognoser
Byggkonjunkturen håller sig fortfarande inom ramen för normalkonjunktur. Konjunkturindex har dock

Precis som både 2011 och 2012 gör handlarna i Västerbotten den ljusaste konjunkturbedömningen av de fem Norrlandslänen.

backat från +24 förra hösten till +3 denna höst. Byggaktiviteten har hållits uppe hyggligt under året där närmare hälften av företagen haft fler åtaganden både första och andra halvåret i år. Missnöjet med orderstockarna har dock ökat till följd av att företagens orderstockar i stort sett är oförändrade jämfört med i våras.

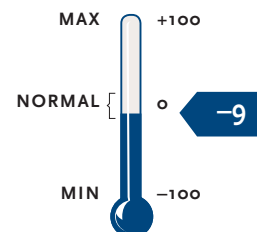
Det som skiljer mest jämfört med förra året är dock de mycket dystra framtidsprognoserna. Byggföretagen räknar med en rejäl inbromsning till våren där majoriteten ser stocken av pågående arbeten krympa. Man bedömer att det kommer att krävas en viss nedskärning av arbetskraften inom byggbranschen men den blir ändå relativt måttlig då många av företagen idag har ett gott resursutnyttjande, vilket innebär att man kan ta ett visst bortfall av uppdrag utan att behöva säga upp personal.

Bra fart för sällanköpshandeln

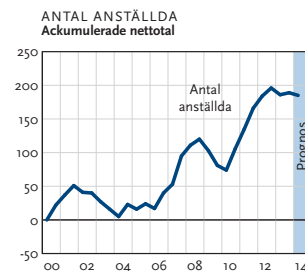
Precis som både 2011 och 2012 gör handlarna i Västerbotten den ljusaste konjunkturbedömningen av de fem Norrlandslänen. Konjunkturindex har stigit svagt från +14 förra hösten till +17 i år. Bilden hade dock troligtvis sett annorlunda ut om frågorna ställts i våras. Då såg läget inte alls lika bra ut och företagen rapporterar om stora tapp i försäljningsvolym under första halvåret i år. Andra halvåret har istället försäljningen tagit fart rejält. Sysselsättningen har dock inte förbättrats utan antalet anställda har skurits ned något jämfört med i våras.

Prognoserna inför våren är fortsatt positiva då man räknar med en klar förbättring av konjunkturen för branschen. Försäljningsvolymerna väntas trots det inte öka speciellt mycket men däremot räknar företagen med att höja lönsamheten markant. Som ett led i detta räknar man med att behålla personalstyrkan intakt.

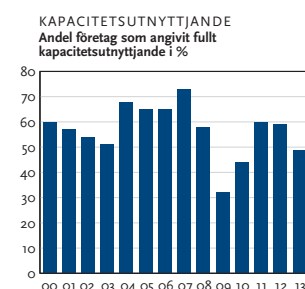
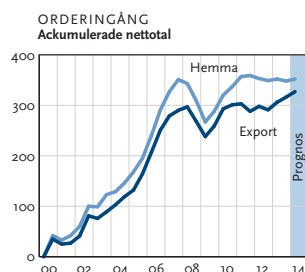
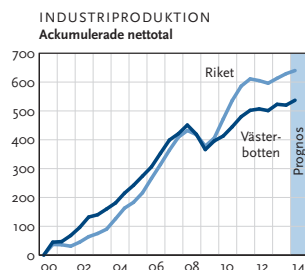
Näringslivet

Liten försväring jämfört med i fjol då Västerbotten var starkaste länet. Fortfarande råder normalkonjunktur.

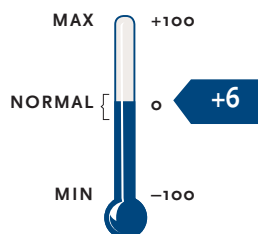

Industrin

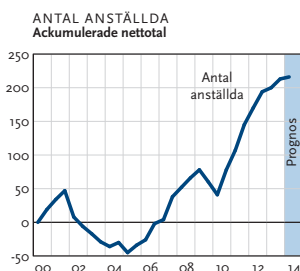

NORRBOTTENS LÄN

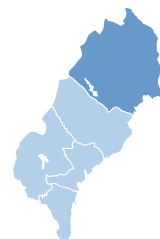
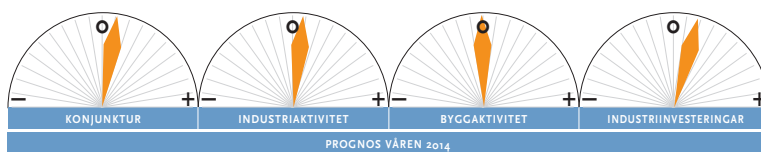
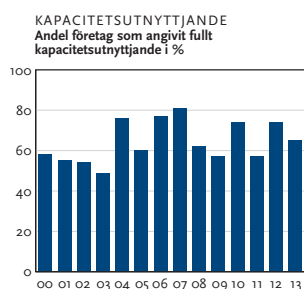
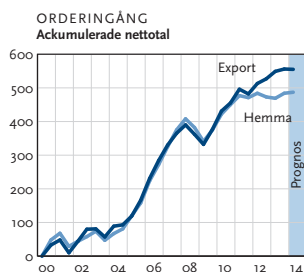
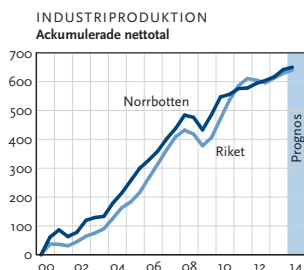
Näringslivet

Förbättrat konjunkturläge jämfört med hösten 2012. Enda länet där konjunkturindex ligger över nollstrecket.

Industrin

Bästa läget i Norrland

Konjunktoren i Norrbotten är att betrakta som normal för tillfället och länet återtog förstaplatsen i kategorin starkaste konjunktur i Norrland. En position man senast hade 2011 men som förra året tillfälligt hamnade i Västerbotten. För industrin har läget stabiliserats med god draghjälp av trävaruindustrin. Inom byggbranschen är det fortsatt högkonjunktur och resursläget är relativt ansträngt. Däremot har det varit ett dystert sommarhalvår för sällanköpshandeln med en svag försäljningsutveckling.

Trävaruindustrin vände upp

Industrikonjunktoren i Norrbotten försvagades i fjol från ett konjunkturläge som var något starkare än normalt för två år sedan till att vara något svagare än normalt i fjol. Företagen var förra hösten inte heller särskilt optimistiska till konjunkturutvecklingen för första halvåret i år. Men konjunktoren har utvecklats bättre än vad företagen väntade sig och både produktion och sysselsättning har ökat successivt under året samtidigt som lönsamheten inte är lika svag som i fjol. Konjunkturindex för industrin har för hösten beräknats till +2 vilket är en avsevärd förstärkning av konjunktoren jämfört med fjolårets index på -17. Det innebär att konjunktoren i Norrbotten är att betrakta som relativt normal. Men satt i perspektiv till den svaga industrikonjunktoren i omgivningen visar ändå industrin i Norrbotten styrka och går för tillfället klart bättre än de övriga länen i Norrland. Trävaruindustrin, som är en bransch där upp- och nedgångar i konjunktoren brukar visa sig tidigt, avviker i positiv bemärkelse till den allmänna bilden för industrin. Det är framför allt företagen inom trävaror som klättrat på konjunkturkurvan när konjunkturindex stärkts från det svaga konjunkturläget på -38 i fjol till +13 i år. Lönsamheten har förbättrats markant inom branschen och lönsamheten är nu enbart något svagare än normalt. Efterfrågan på trävaror är emellertid svag från utlandet vilket syns i en minskad orderstock och relativt små färdigvarulager. För verkstadsindustrin är konjunktoren fortsatt ganska svag och det som i synnerhet tynger verkstad är en dålig lönsamhet.

Inför kommande halvår ser den norrbottenska industrin med tillförsikt på konjunktoren. Trävaruindustrin räknar med att öka produktionen rejält vilket kan innebära vissa

Konjunkturindex för industrin har för hösten beräknats till +2 vilket är en avsevärd förstärkning av konjunktoren jämfört med fjolårets index på -17.

nyanställningar. Verkstadsindustrin, som senaste halvåret visat ökad ordergång, produktion och sysselsättning, bedömer att det blir en svacka i efterfrågan till våren, vilket även riskerar att försvaga arbetsmarknaden.

Fortsatt stark byggkonjunktur

Byggkonjunktoren i Norrbotten, som var stark redan i fjol, har stärkts ytterligare i år och bedöms nu som högkonjunktur i och med att konjunkturindex ligger över +40. Byggkonjunktoren i Norrbotten är den klart starkaste i Norrland. Resursutnyttjandet är i dagsläget relativt ansträngt trots att branschen har nyrekryterat senaste halvåret. Konjunktoren ser emellertid ut att bli lite svagare till våren. Företagen uppger att de antagna anbud minskat över sommaren och byggnation och sysselsättning väntas bli relativt oförändrad under det kommande halvåret. Företagen har blivit mer missnöjda med orderstocken och planerar att minska ner på investeringarna.

Sällanköpshandeln vände ned

För handeln med sällanköpsvaror försvagades konjunktoren ordentligt jämfört med i fjol. Konjunkturindex för branschen har försvagats från +1 till -31. Ett anmärkningsvärt stort fall i Norrbotten även om konjunktoren för sällanköpshandeln i övriga Norrland är riktigt svag i både Jämtland och Gävleborg. Svag efterfrågan har varit ett bekymmer för handlarna i Norrbotten och försäljningen var riktigt svag första halvåret. Men redan till våren väntas konjunktoren bli avsevärt bättre igen vilket förhoppningsvis kommer att synas i både försäljning och lönsamhet. Företagen har hittills i år behållit personalstyrkan, trots svagare konjunktur, men risken kvarstår och det kan bli fråga om vissa uppsägningar kommande halvår.

BRANSCHSTRUKTUR

Branschöversikt med konjunkturindex 2013

	Gävleborg			Västernorrland			Jämtland			Västerbotten			Norrbotten			Norrland		
	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ⁴⁾ %	Konj. index ³⁾
Utvinning av mineraler	0,2	3,2	..	0,1	1,6	..	0,1	1,9	..	0,7	12,7	..	4,3	80,6	..	5,4	1,1	..
Tillverkningsindustri, tot ⁵⁾	19,8	30,8	-37	13,4	20,8	-34	4,7	7,2	-14	14,8	23,1	-20	11,6	18,0	2	64,4	13,4	-23
– Livsmedelsindustri	0,8	21,5	..	0,6	14,5	..	0,5	12,1	..	0,9	24,2	..	1,1	27,7	..	3,9	0,8	11
– Trävaruindustri	2,1	27,9	-40	1,0	13,9	-24	1,0	12,6	-14	2,2	28,9	-43	1,3	16,8	13	7,5	1,6	-25
– – Sågverksindustri	0,7	19,1	..	0,7	20,1	..	0,5	13,6	..	1,1	31,0	..	0,6	16,2	..	3,6	0,8	-32
– Massa- och pappersindustri	2,3	33,6	3	2,9	41,8	-37	0,0	0,5	..	0,3	4,9	..	1,3	19,2	..	6,9	1,4	-27
– Kemisk industri	0,6	16,2	..	1,6	42,8	..	0,2	4,2	..	1,0	26,0	0	0,4	10,8	..	3,7	0,8	-20
– Stål- och metallverk	5,2	60,1	..	0,9	10,4	..	0,0	0,5	..	1,0	11,6	..	1,5	17,4	..	8,7	1,8	-68
– Verkstadsindustri	7,0	27,2	-45	5,2	20,0	-31	2,0	7,9	-21	7,5	29,2	-4	4,0	15,6	-14	25,8	5,4	-24
– Maskinindustri	1,7	26,3	-64	1,8	27,0	..	0,6	8,7	..	2,2	34,4	-24	0,2	3,5	..	6,5	1,4	-35
– Övrig industri	1,8	22,2	..	1,3	16,6	..	1,0	12,3	..	1,9	23,9	..	2,0	25,1	..	8,0	1,7	..
Byggnadsverksamhet	9,0	23,8	10	7,5	19,9	-55	3,5	9,3	-5	7,9	20,9	3	9,9	26,1	43	37,7	7,9	-1
Bilhandel	1,1	20,7	..	1,2	22,7	..	0,7	14,2	..	1,1	21,9	..	1,0	20,5	..	5,1	1,1	11
Sällanköpshandel ⁶⁾	3,3	23,9	-38	3,0	22,1	-5	1,4	10,3	-43	3,0	21,8	17	3,0	21,9	-31	13,7	2,9	-19
Transport och logistik	5,2	22,7	..	5,0	22,0	..	2,4	10,4	..	5,0	22,3	..	5,1	22,6	..	22,7	4,7	-8
Turism	0,9	14,7	..	1,0	16,0	..	1,5	24,0	-19	1,0	16,3	..	1,8	29,1	..	6,2	1,3	7
Fastighetsverksamhet	0,3	17,7	..	0,4	24,5	..	0,2	9,5	..	0,5	30,1	..	0,3	18,3	..	1,8	0,4	18
Uppdragsverksamhet	5,2	20,5	..	5,6	22,1	..	3,0	11,8	..	5,5	21,9	..	6,0	23,6	..	25,3	5,3	1
IT-verksamhet	1,6	22,5	..	1,7	24,4	..	0,8	11,8	..	1,8	25,6	..	1,1	15,7	..	7,1	1,5	16
Övriga tjänstenärings	62,2	22,5	..	58,3	21,1	..	31,4	11,4	..	65,2	23,6	..	59,3	21,5	..	276,4	57,7	..
Totalt för resp. region	111,8	23,3	-21	99,9	20,8	-26	51,9	10,8	-10	109,6	22,9	-9	106,3	22,2	6	479,4	100,0	-14

¹⁾ Antal anställda, tusental ²⁾ Länets andel av Norrland ³⁾ Avser konjunkturläget hösten 2013 ⁴⁾ Andel av näringslivet totalt i Norrland ⁵⁾ Konjunkturindex avser industrin inkl. gruvindustri

⁶⁾ Exkl. bilhandel

UNDERSÖKNINGSMETODIK

Konjunkturutvecklingen i en region är givetvis intimt sammanlänkad med den totala ekonomiska utvecklingen i landet. Trots det kan det finnas så stora skillnader i näringslivsstruktur att konjunkturutvecklingen i landet inte alltid kan ligga till grund för en bedömning av utvecklingen i regionen.

Skilnader i näringslivsstruktur kan bestå av olikheter avseende t.ex. branschstruktur, exportintensitet och graden av legotillverkning hos företagen. Vid konjunkturanalys är det av speciellt intresse att se på branschstatistiken grupperad efter slutanvändning. En sådan gruppering till sektorer underlättar en analys av utvecklingen över tiden.

I Norrlandslänen ligger t.ex. gruvornas, skogsindustrins, massa- och pappersindustrins samt järn- och stålindustrins (inkl. metallvaror) andel av industrins totala förädlingsvärde på 72 procent, jämfört med 30 procent i riket. Detta förhållande i kombination med exportintensiteten hos företagen inom råvaruindustrierna leder till att en konjunkturuppgång i Norrland bör ligga före en konjunkturuppgång i landet. Förklaringen till detta är att råvaruindustrier tenderar att leda utvecklingen i en internationell konjunkturuppgång.

Andra faktorer som t.ex. grader av legotillverkning i olika branscher påverkar givetvis också situationen. För att få bättre information om regionens utveckling är regionala konjunkturundersökningar ett alternativ.

Undersökningens uppläggning

Konjunkturbarometern för Norrland omfattar följande huvudbranscher: Industri, byggnadsverksamhet, sällanköpshandel, bilhandel, transport & logistik, fastighetsverksamhet, uppdragsverksamhet och IT-verksamhet. Dessutom belyses turistnäringen genom indikatorer för hotellverksamhet och biluthyrning. Undersökningen baseras på ett urval företag i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och är en postenkät som omfattar totalt ca 1 000 företag i hela Norrland.

För industrin är urvalet stratifierat på bransch och storlek (antal anställda). Urvalet är så konstruerat att god täckning fås ned till storleksgruppen med minst 10 anställda. Detta görs för att kunna särredovisa små och medelstora företag. Företag med mer än 100 anställda totalundersöks. I undersökningen ingår för Norrland totalt ungefär 500 industriföretag.

För näringsgrenarna byggnadsverksamhet och sällanköpshandel baseras konjunkturbarometern på ett urval av 25 företag per län i vardera bransch, för övriga branscher ligger urvalet på cirka 40 företag för respektive bransch i Norrland som helhet.

Urvalsramen utgörs av SCB:s Företagsdatabas (FDB). Företagen tillfrågas via en enkät, där företagsledningen ombeds besvara ett antal frågor avseende den ekonomiska utvecklingen för innevarande och kommande halvår. För varje fråga finns i regel tre svarsalternativ: större/ oförändrad/mindre.

Vid bearbetning av resultaten vägs svaren med ett storleksmått (förädlingsvärde alternativt antal anställda), så att de större företagen väger tyngre än de mindre. Resultaten presenteras som s.k. netttotal. Netttotalen utgörs av saldot mellan de företag som uppgivit positiv respektive negativ utveckling eller omdöme. Materialinsamling, statistisk bearbetning och analys görs av SCB.

Andel svarande bland tillfrågade företag uppgår till 85 procent för företag med över 100 anställda. Totalt uppgick svarsfrekvensen till 71 procent.

Om Konjunkturindex för Norrland

Syftet med en konjunkturindex är att ge ett sammanfattande mått på konjunkturen, dvs. det ekonomiska läget, i en bransch eller region vid en viss tidpunkt. Konjunkturindexen för en region är en sammanvägning av det aktuella konjunkturläget för de olika branscher som ingår och undersöks i en region.

Konjunkturläget för varje bransch är i sin tur grundat på företagens egna bedömningar av konjunkturen, bra/normal/dålig, vid en viss tidpunkt. Konjunkturindex, baserat på s.k. netttotal, har en möjlig variationsbredd från -100 till index +100. Värdet 0 med en toleransgräns på ca ±15 enheter anger läget för en s.k. normalkonjunktur. -100 anger en nattsvart lågkonjunktur och +100, vilket anger att 100 procent av företagen givit omdömet "bra" om konjunkturen, står för en överhettad högkonjunktur. Gränserna för låg- och högkonjunktur har schablonmässigt satts till index ca -40 respektive +40.

Topplån för företag

Norrlandsfondens uppdrag är att vara en möjliggörare. Varje år lånar vi ut cirka 250 miljoner kronor till nyetablering, utveckling och expansion i det norrländska näringslivet. För tillfället har vi ca 350 kunder som förverkligar sina utvecklingsplaner.

Bra affärsidéer behöver god finansiering. Vår uppgift är att främja utvecklingen i norrländska företag genom att ställa upp med flexibla topplån när banken inte kan gå hela vägen. Vi kan också stå för avgörande garantier och borgensåtaganden.

Sedan Norrlandsfonden grundades 1961 har vi lånat ut cirka fem miljarder kronor. De har i sin tur genererat investeringar för 16 miljarder. Vi är stolta över att bidra till att hela Norrland växer och blir ännu starkare.

Luleå Box 56, 971 03 Luleå
tel 0920-24 42 50, fax 0920-24 42 69
Sundsvall Storgatan 31, 852 30 Sundsvall
tel 0920-24 42 50, fax 060-12 31 03
E-post info@norrlandsfonden.se
Hemsida www.norrlandsfonden.se

**NORRLANDS
FONDEN**